

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Smlouva o běžném účtu

Diplomová práce

Michal Cichý

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Petr Liška, LL.M.

Praha, červenec 2009

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem v ní vyznačil všechny prameny, z nichž jsem čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze 15.7.2009

.....

Michal Cichý

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji panu JUDr. Petru Liškovi, LL.M., vedoucímu mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování. Zároveň děkuji za poskytnuté rady a praktické zkušenosti paní JUDr. Světlaně Vargové.

V Praze 15.7.2009

.....

Michal Cichý

OBSAH

I.	Úvod.....	5
II.	Obchodní závazkové vztahy.....	6
1.	relativní obchodní závazkové vztahy.....	6
2.	absolutní obchodní závazkové vztahy	8
3.	fakultativní obchodní závazkové vztahy.....	9
III.	Smlouva o běžném účtu	13
1.	Úvod k pojmu běžného účtu a právní úprava	13
2.	Podstatné náležitosti smlouvy o běžném účtu a její vznik.....	17
3.	Nakládání s účtem a peněžními prostředky na něm uloženými.....	23
3.1.	Nakládání s účtem.....	23
3.2.	Nakládání s peněžními prostředky na účtu	25
4.	Vedení běžného účtu a úplata za jeho vedení	29
4.1.	Provádění příkazů, čerpání prostředků a kontokorent	29
4.2.	Lhůty při vedení běžného účtu.....	31
4.3.	Úplata za vedení účtu.....	34
4.4.	Úroky z peněžních prostředků na běžném účtu	35
5.	Právní úprava běžného účtu v případě smrti majitele účtu	38
6.	Ukončení smlouvy o běžném účtu a zánik záv. vztahu vyplývajícího z ní	41
6.1.	Obecné způsoby zániku smlouvy o běžném účtu.	41
6.2.	Výpověď smlouvy ze strany majitele účtu nebo banky.....	43
IV.	Řešení sporů v oblasti běžného účtu	46
V.	Závěr	47
	Seznam použité literatury a pramenů.....	49
	Summary.....	52

I. ÚVOD

Předmětem této diplomové práce by měl být rozbor problematiky smlouvy o běžném účtu. V úvodu nastíním základní otázky a problémy týkající se institutu obchodních závazkových vztahů, což je podle mého názoru potřeba k lepšímu pochopení samotného smluvního typu, jakým je smlouva o běžném účtu.

Následně se budu zabývat samotnou problematikou běžného účtu a podrobně se pokusím rozebrat jednotlivé jeho aspekty, jako například náležitosti smluv o běžném účtu, nakládání s účtem i prostředky na něm, vedení účtu a s tím spojená úplata a úroky, nebo ukončení smlouvy o běžném účtu.

V mé práci se budu snažit upozornit nejen na názory autorů právní teorie obchodního práva tak, jak jsou obsaženy v odborné literatuře, ale také na zavedené postupy a praktikami, se kterými se mohou nejen klienti bank setkat v praxi. Zaměřím se rovněž na otázky ochrany klientů bank jako spotřebitelů tak, jak je upravuje český právní řád. V závěru se pokusím krátce nastínit problematiku řešení sporů, které vznikají mezi klienty a bankami.

Účelem mé práce je tedy snaha poukázat a shrnout nejzávažnější problémy v tématice smluv o běžném účtu, poukázat na sporné otázky a nastínit jejich řešení, které poskytují různí právní autoři v dílech odborné literatury.

II. OBCHODNÍ ZÁVAZKOVÉ VZTAHY

Přesná definice pojmu obchodní závazkové vztahy není obsažena v žádném platném zákonném předpisu českého právního řádu. Naproti tomu Občanský zákoník definuje v § 488 pojem „závazkový právní vztah“ jako vztah věřitele a dlužníka, kde „věřiteli vzniká právo na plnění od dlužníka a dlužníkovi povinnost splnit závazek“. Tuto definici lze pro obchodní závazkové vztahy použít s tím, že je třeba ještě dodat dovětek, kterým právní teorie definuje tyto vztahy jako „závazkové vztahy, o nichž je stanoveno, že se řídí obchodním zákoníkem.“¹ Jak uvádí § 1 odst. 1 ObchZ, jsou tedy tyto vztahy jedním ze základních právních institutů, které obchodní zákoník upravuje. Nalezneme je převážně v jeho III. části, která je dále rozdělena na 3 hlavy.

Obchodní závazkové vztahy můžeme rozdělit do tří základních skupin a to podle toho, jakým způsobem je upravuje § 261 a § 262 ObchZ. Jedná se o tyto 3 základní skupiny (druhy):

- a) relativní obchodní závazkové vztahy
- b) absolutní obchodní závazkové vztahy
- c) fakultativní (jinak též smluvní) obchodní závazkové vztahy

1. RELATIVNÍ OBCHODNÍ ZÁVAZKOVÉ VZTAHY

Relativní obchodní závazkové vztahy, jinak též nazývané relativní obchody, lze dále rozdělit podle povahy subjektů a jejich činnosti na:

- I) závazkové vztahy mezi podnikateli² navzájem a
- II) závazkové vztahy jejichž jednu stranu tvoří podnikatelé a druhou buďto stát nebo státní organizace, která není podnikatelským subjektem, nebo také územní samosprávná jednotka

Pro skupinu závazkových vztahů mezi podnikateli navzájem platí, že ne všechny tyto vztahy lze nazvat obchodními závazkovými vztahy. Lze tak nazvat jen ty vztahy,

¹ Plíva, S.: Obchodní závazkové vztahy, ASPI, 2006, s. 17

² více k pojmu Podnikatel v Koblíha, I., Kallus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y., Obchodní zákoník – Komentář, stav k 1.4.2006, Linde Praha, a.s., 2006, s. 853

kteřé vznikají nebo souvisí s podnikatelskou činností podnikatelů. Touto činností je třeba rozumět buď činnost naplňující předmět podnikání (např. prodej věcí na základě kupní smlouvy či zhotovení díla na základě smlouvy o dílo) nebo činnost, kterou podnikatelé vykonávají za účelem vytvoření vhodných a potřebných podmínek pro své podnikání (např. nákup surovin a nástrojů). Třetí variantou činnosti, která souvisí s podnikatelskou činností, je zajištění účasti další osoby na provádění podnikatelské činnosti³ (např. na základě smlouvy mandátní nebo komisionářské).

Druhá skupina relativních obchodních závazkových vztahů tvoří vztahy, kde jedním ze subjektů je stát, případně státní nepodnikatelská organizace nebo samosprávná územní jednotka, a druhým subjektem je podnikatel při své podnikatelské činnosti. Důležitou podmínkou, kterou stanoví § 261 odst. 2 ObchZ, je, že na straně státu (státní organizace) nebo samosprávné územní jednotky musí jít o uzavírání smluv z jejichž obsahu vyplývá, že jde o uspokojování veřejných potřeb⁴.

Ustanovení § 261 odst. 5 ObchZ dále stanoví, že pro subjekty obou skupin je rozhodující jejich povaha při vzniku závazkového vztahu. Pokud dojde ke změně v povaze subjektu za trvání závazkového vztahu, tak tato změna nebude mít vliv na určení, zda se jedná o obchodní závazkový vztah či nikoliv.⁵ Jinými slovy, zda se bude tento vztah řídit ustanoveními obchodního zákoníku nebo ne.

---

³ Plíva, S., Obchodní závazkové vztahy, ASPI, 2006, s. 20

⁴ pojmem Veřejná potřeba se rozumí, že jde „činnosti a potřeby, např. o opravy veřejných komunikací nebo osvětlení, které budou zpravidla zajišťovány na základě veřejné soutěže (§ 281 a nasl. ObchoZ) a veřejného návrhu na uzavření smlouvy (§ 276 a nasl. Obchoz), jejichž vyhlášovatelem bude stát (státní organizace) nebo obec, a to v souladu se zákonem č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, v platném znění.“

Citace z: Obchodní zákoník: komentář prof. JUDr. Jan Dědič a kol., PROSPEKTRUM, Praha 1997, s. 777

⁵ K odst. 5, Obchodní zákoník: komentář prof. JUDr. Jan Dědič a kol., PROSPEKTRUM, Praha 1997, s. 777

2. ABSOLUTNÍ OBCHODNÍ ZÁVAZKOVÉ VZTAHY

Dle výše uvedeného dělení řadíme ke druhé základní skupině obchodních závazkových vztahů takzvané závazkové vztahy absolutní (jinak též *absolutní obchody*). Výraz absolutní znamená, že nezáleží na povaze subjektu závazkového vztahu ani na tom, zda tyto vztahy vznikají při podnikatelské činnosti tak, jak je tomu u relativních obchodů. Naopak absolutní obchodní závazkové vztahy jsou určeny taxativním výčtem v § 261 odst. 3 ObchZ. a tyto vztahy se obchodním zákoníkem řídí vždy.

Podobně jako relativní obchody lze i absolutní obchody rozdělit do dvou kategorií. Dělíme je na:

- I) Závazkové vztahy, které souvisí s obchodní společností nebo družstvem a to buď při jejich zakládání nebo při účasti v nich
a
- II) Závazkové vztahy, které vznikají ze smluv nebo jednostranných právních úkonů vyjmenovaných v § 261 odst. 3 ObchZ

Ustanovení § 261 odst. 4 ObchZ říká, že mezi obchodní závazkové vztahy patří také další vztahy, které vznikají *při zajištění plnění závazků v závazkových vztazích, jež se řídí touto částí zákona podle* odstavců 1-3. Díky tomu, že tyto další vztahy se řídí obchodním zákoníkem bez ohledu na povahu jejich subjektů, lze je proto řadit k absolutním obchodním závazkovým vztahům. Mezi tyto vztahy, které se řídí ustanoveními obchodního zákoníku i když osoby v nich vystupující nejsou podnikateli, patří instituty ručení, smluvní pokuty, uznání závazku i zástavní právo, sloužící k zajištění obchodního závazkového vztahu.

Pro skupinu relativních obchodů podle § 261 odst. 2 ObchZ a pro skupinu absolutních obchodů podle § 261 odst. 3 ObchZ je významné ustanovení § 262 odst. 4 ObchZ, které stanoví, že pokud pro subjekt, který není podnikatelem, takového závazkového vztahu se použije ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů chránících spotřebitele (např. ustanovení o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích), pokud to je v jeho prospěch. Zároveň toto ustanovení říká, že nepodnikatelský subjekt, který poruší povinnosti vyplývající z těchto vztahů nese odpovědnost podle občanského zákoníku.

Tímto dochází u relativních i absolutních obchodních závazkových vztahů, ve kterých vystupují nepodnikatelské fyzické nebo právnické osoby, k rozštěpení právní úpravy. Touto úpravou je také vyjádřena snaha o větší ochranu nepodnikatelských subjektů.

Je zde třeba zmínit také vedle absolutních obchodů tzv. závazkové vztahy absolutně neobchodní (absolutní neobchody). Jedná se o závazkové vztahy, které nesou zákonem stanovené znaky obchodních závazkových vztahů, ale z působnosti obchodního zákoníku jsou vyňaty a jejich úprava je svěřena zákoníku občanskému. Toto je stanoveno § 261 odst. 6 ObchZ a jedná se hlavně o vztahy vznikající v souvislosti se smlouvami o prodeji nemovitosti, o nájmu, o výpůjčce, o sdružení a některé další⁶.

Poněkud nejasný a sporný je výklad § 261 odst. 7 ObchZ, který se vztahuje k pojistné smlouvě. Formulace obsažená v tomto ustanovení jednoznačně neodpovídá na otázku, zda spadá závazkový vztah vzniklý na základě pojistné smlouvy mezi dvěma podnikateli v souvislosti s jejich podnikatelskou činností (podle § 261 odst. 1 ObchZ) do působnosti obchodního zákoníku či nikoliv. Převládá právní názor, že nikoliv a tento vztah je řešen toliko občanským zákoníkem, případně zvláštním právním předpisem (zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě)⁷. Vyskytuje se ovšem i názor opačný.⁸

3. FAKULTATIVNÍ OBCHODNÍ ZÁVAZKOVÉ VZTAHY

Vedle obchodních závazkových vztahů relativních a absolutních vznikajících podle ustanovení § 261, které lze nazvat jednotným termínem obligatorní, tvoří třetí základní skupinu obchodních závazkových vztahů tzv. vztahy fakultativní (jinak též smluvní). Liší se od předešlých dvou hlavně tím, že vznikají ne na základě zákona, ale v důsledku projevů shodné vůle (na základě dohody) stran (subjektů). Tyto vztahy mohou vzniknout mezi podnikateli s tím rozdílem, že se netýkají jejich podnikatelské

---

⁶ K odst. 6, Obchodní zákoník: komentář prof. JUDr. Jan Dědič a kol., PROSPEKTRUM, Praha 1997, s. 777-778

⁷ Plíva, S.: Obchodní závazkové vztahy, ASPI a.s., 2006, s. 26-27

⁸ Koblíha, I., Kallus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y.: Obchodní zákoník – Komentář, stav k 1.4.2006, Linde Praha, a.s., 2006, s. 856

činnosti, ale také mohou vznikat mezi podnikatelem a nepodnikatelem, ovšem vznikají i navzájem mezi nepodnikateli.

Aby závazkový vztah měl povahu fakultativního obchodního závazkového vztahu, tak je potřeba naplnit několik podmínek stanovených v odstavcích 1 a 2 § 262 ObchZ.:

- 1) Subjekty se musí *dohodnout*, že tento závazkový vztah se bude řídit obchodním zákoníkem.
- 2) Dohoda musí mít *písemnou formu*.
- 3) A konečně, dohoda *nesmí směřovat ke zhoršení právního postavení účastníka smlouvy, který není podnikatelem*, jinak je dohoda neplatná.

Dohoda musí být uzavřena o celém závazkovém vztahu a ne jen o nějaké dílčí otázce. Samozřejmě je možné v dohodě sjednat odchýlnou úpravu obsahu závazkového vztahu proti tomu, jak ho upravuje obchodní zákoník. Odchýlit se je možné, ale jen od ustanovení, která nemají kogentní charakter.

Projev vůle stran dohody směřující k tomu, že se vztah bude řídit obchodním zákoníkem, nemusí být nutně projeven výslovně. Je samozřejmě sporné pokud bude například smlouva označena pouze jako obchodní smlouva nebo v ní bude pouze označeno, že je uzavřena podle určitého ustanovení obchodního zákoníku a přitom nebude v jejím textu výslovně uvedeno, že se práva a povinnosti stran řídí úpravou obsaženou v obchodním zákoníku. Případné následné řešení otázky, jakému právnímu režimu (myšleno například podle obchodního zákoníku nebo občanskému zákoníku) je smlouva podřízena bude spočívat na posouzení okolností za jakých byla smlouva uzavírána a jakou povahu v době jejího uzavírání měly jednotlivé strany smlouvy.

Podmínka písemné formy platí i v případě, že pro daný smluvní typ není podle konkrétních ustanovení obchodního zákoníku platných písemná forma vyžadována. V případě § 262 odst. 2 ObchZ se tedy jedná o jakési rozšiřující či doplňující ustanovení. Náležitosti pro písemnou formu se nacházejí v § 40 ObčZ. Pro úplnost je třeba rovněž uvést, že v období od 1.1.2001 do 31.12.2001 byla podmínka písemné formy (odst. 2) zákonem č. 370/2000 Sb. z obchodního zákoníku vypuštěna. Proto je

nutné nahlížet na dohody uzavřené během tohoto období v jiné než písemné formě jako na platné.

Podmínka zákazu nesměrování dohody ke zhoršení právního postavení nepodnikatelského subjektu, jak ji stanoví § 262 ObchZ, plní funkci ochrany slabší strany, kterými nepodnikatele nebo jinými slovy též fyzické osoby nepochybně jsou. Obecně lze říci, že úprava obsažená v obchodním zákoníku na rozdíl od občanskoprávní úpravy spíše zhoršuje postavení subjektů v obligačních vztazích. Nejspíše z tohoto důvodu ustanovení § 262 odst. 4 ObchZ nařizuje jakousi přímou aplikaci ustanovení občanského zákoníku a dalších zvláštních předpisů, *je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem*. Pokud by ovšem dohoda postavení nepodnikatelského subjektu zhoršovala, tak je tato zákonem prohlášena za neplatnou. Jedná se o neplatnost relativní, které se může dovolat pouze nepodnikatelská strana smlouvy.

Institut zajištění u fakultativních obchodních závazkových vztahů je v obchodním zákoníku upraven kogentně. Je obsažen v ustanoveních odstavců 3) a 4) paragrafu 262. Pro odstavec 4) je obdobně jako u relativních a absolutních obchodů typické omezení smluvní volnosti, což má za cíl opět poskytnout větší ochranu nepodnikatelských subjektů.

Společné závazkové vztahy

Mimo dělení obchodních závazkových vztahů na tyto tři základní skupiny, lze ještě upozornit na tzv. obchodní závazkové vztahy *společné*. Společnými se nazývají proto, že na jedné nebo i obou stranách závazkového vztahu vystupuje více subjektů (více dlužníků či věřitelů). Takovéto vztahy jsou v obchodní praxi zcela běžné a poměrně četné.

Společné obchodní závazkové vztahy lze rozdělit na dvě skupiny: A sice na společné obchodní závazkové vztahy:

- I) dílčí**
- nebo
- II) solidární**

Toto dělení spočívá v rozlišení, zda právo nebo povinnost každého subjektu ze společně oprávněných nebo společně povinných subjektů lze uplatnit jen na určité části plnění jako celku (*společné dílčí závazky*) nebo na celé toto plnění (*společné solidární závazky*), přičemž je třeba, aby byla splněna podmínka více subjektů na jedné nebo obou stranách závazku.

Společné dílčí závazky jsou prakticky samostatné závazky jednotlivých dlužníků vůči věřiteli nebo věřitelům, které spojuje určitá právní skutečnost (nejčastěji smlouva) na základě které vznikly. Aby se mohlo jednat o případ dílčího závazku je potřeba splnění podmínky možné dělitelnosti plnění.

Naproti tomu pro společné solidární závazky platí, že buď kterýkoliv ze společně povinných subjektů (dlužníků) je povinen poskytnout celé plnění nebo kterýkoliv ze společně oprávněných subjektů (věřitelů) může požadovat celé plnění. Pokud se jedná o první případ, nazývá se toto *solidaritou pasivní*, ve druhém případě se jedná o *solidaritu aktivní*.

Pokud může společný solidární závazek splnit několik dlužníků jen společným jednáním, pak je předmětem tohoto závazek plnění nedělitelné a závazek má povahu závazku nedílného.

Základní zákonnou úpravu společných závazkových vztahů nalezneme v ustanoveních § 511 až 515 občanského zákoníku, která platí i pro obchodní závazkové vztahy s tím, že ustanovení § 293 až 296 obchodního zákoníku jsou doplňující speciální úpravou s dispozitivní povahou.

III. SMLOUVA O BĚŽNÉM ÚČTU

1. ÚVOD K POJMU BĚŽNÉHO ÚČTU A PRÁVNÍ ÚPRAVA

Tato kapitola má za cíl poskytnout přehled a podrobnější rozbor problematiky pozitivněprávní úpravy smluv o běžném účtu. K tomuto účelu bude rovněž věnována pozornost dosavadní judikatuře v této oblasti.

Vymezení pojem běžného účtu lze v českém právním prostředí prvně nalézt v díle profesora Hermann-Otavského⁹, který váže pojem běžného účtu s pojmem salda mezi vzájemnými pohledávkami dvou stran a chápe ho jako kontokorent. Stanovení salda se považuje buď *za uznání* nebo *za novaci*¹⁰. Dvoustranný vztah, který při tomto jednání vzniká, se neomezuje pouze na vztah banky s klientem, ale rozšiřuje jej o vztahy mezi kupci nebo mezi nekupci a rovněž na vzájemný vztah mezi kupcem a nekupcem.

V období totalitního režimu byla oblast činnosti bank a jejich právní regulace, podobně jako ostatní obchodní vztahy, zcela potlačena a plnila jiné funkce, než je tomu v ekonomikách moderních demokratických států. Proto i jakýkoliv vývoj tohoto odvětví práva byl v právní literatuře té doby pozastaven.

Změnu proto přinesla až potřeba úpravy nově vznikajících vztahů v měnících se společenských a politických poměrech po roce 1989. V tomto období bylo třeba zvládnout celou řadu úkolů. Jedním z prvních bylo bezpochyby vybudování sítě nestátních komerčních bank a zajištění právního rámce pro poskytování služeb nově vznikajících bankovních institucí tak, aby mohly plnit základní funkce v „mladé a nově rodící se“ tržní ekonomice. Základní právní úpravou v letech 1990 – 1991 pro oblast bankovního závazkového práva se stal zákoník mezinárodního obchodu (zákon č. 101/1963 Sb.), který nahradil nevyhovující socialistický hospodářský zákoník (zákon č. 109/1964 Sb.). Zpoždění při vypracování a přijetí moderního kodexu obchodního práva způsobilo bezesporu i opoždění v oblasti právní nauky obchodního práva.

---

⁹ Hermann-Otavský, K.: O obchodech podle čtvrté knihy všeobecného zákona obchodního, Všehrd, Praha, 1928, s. 17

¹⁰ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl § 566 – 775, Linde Praha, a.s., 1999, s. 520

Proto první vymezení pojmu českou právní naukou po roce 1989 nalezneme až v díle profesorky JUDr. Ireny Pelikánové. Ve svém pojetí řadí smlouvu o běžném účtu pod kategorii *rámcových smluv o poskytnutí bankovních služeb*.¹¹ Rámcovou smlouvu chápe tak, cituji, „že zakládá dlouhodobější právní vztah, který se bude realizovat na základě později uzavíraných dílčích (realizačních) smluv, jež zpravidla respektují podmínky rámcové smlouvy, mohou se však od nich i odchýlit a jejichž uzavírání nevyplývá z kontraktační povinnosti založené rámcovou smlouvou.“ Jednotlivé realizační smlouvy, kterými podle jejího názoru jsou jednotlivé příkazy klienta bance, jež je následně realizuje, jsou vypracovávány na subsidiárním základu rámcové smlouvy.

Především v důsledku nedostatečného vymezení problematiky běžného účtu v české právní nauce, ale také díky problematické právní úpravě příslušných, vyvstává v praxi řada problémů. V praxi je hlavním problémem zřejmě přesouvání pojmu běžného účtu z práva závazkového do práva věcného či konkrétněji do práva vlastnického. Zastánci tohoto pojetí se v důsledku poněkud zavádějícího výkladu, že na běžném účtu se nacházejí peněžní prostředky, tedy konkrétní bankovky a mince, pak snaží o konstrukci běžného účtu jako jakési schránky pro uložení peněžních prostředků, ke kterým má vlastnické právo vkládající osoba. Následně se poté pokoušejí vést exekuci na tyto prostředky pro pohledávku za osobou, o které se domnívají, že jí přísluší vlastnické právo. Takovýto postoj se dostal i do návrhu připravovaného zákona o exekučním řádu správním, na kterém pracovalo Ministerstvo financí v letech 2002 až 2003 a který ovšem nebyl i z dalších důvodů Vládou ČR vůbec projednán. Tento názor je ovšem mylný, protože běžný účet je třeba chápat jako *pohledávku majitele účtu za bankou a tomu odpovídající závazek banky vůči majiteli účtu*.¹² Vlastnictví peněžních prostředků tedy přechází okamžikem vložení na běžný účet na banku.

---

¹¹ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl § 566 – 775, Linde Praha, a.s., 1999, s. 522

¹² Liška, P.: K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku, časopis Právní rozhledy, č. 17/2006, s. 609

Smlouvu o běžném účtu řadíme společně s dalšími smluvními typy, které upravuje obchodní zákoník, do skupiny tzv. *bankovních smluv*.¹³ V rámci skupiny obchodních závazkových vztahů lze vztah vznikající na základě smlouvy o běžném účtu klasifikovat jako *obchodní závazkový vztah absolutní*. Pro tento vztah je charakteristické, že na jedné straně smlouvy vystupuje banka podle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o bankách“) nebo spořitelni či úvěrové družstvo dle podmínek stanovených zákonem č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona ČNR č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále bude pro všechny 3 typy institucí užíván jen společný pojem banka), které jako jediné finanční instituce v ČR jsou „oprávněny“¹⁴ k zřízení a vedení běžných účtů, a na straně druhé vystupují fyzické nebo právnické osoby jako majitelé účtu.

Smlouvu o běžném účtu lze definuje § 708 odst. 1 ObchZ jako „*dohodu, kterou se banka zavazuje zřídit do určité doby v určité měně pro druhou smluvní stranu (majitele účtu) účet, přijímat na něj vklady a platby uskutečňovat z něj výplaty a platby*“¹⁵. Hlavní účel smlouvy o běžném účtu je umožnění majiteli účtu používat prostředky na jeho běžném účtu v *bezhotovostním platebním styku*. A naproti tomu banka získává možnost dispozice s peněžními prostředky, které může používat při své podnikatelské činnosti. Ovšem podmínkou dispozice s těmito prostředky je, včasné a řádné plnění platebních příkazů dle pokynů majitele účtu. Předpokladem plnění této podmínky je stálý dostatek likvidních prostředků.

V současné době se smlouvami o běžném účtu zřizují vedle klasických běžných účtů, jejichž funkcí je pružný pohyb peněz, i jiné druhy účtů, které banky vedou pod různým označením. Patří mezi ně hlavně účty sporožirové, postžirové, devizové a jiné. Ovšem aby tyto účty bylo možno zahrnout pod pojem běžného účtu, tak musí splňovat podmínky vymezené v § 708 ObchZ.

---

¹³ MERITUM - Obchodní právo, výklad zpracován k právnímu stavu ke dni 1.3.2005, ASPI, a.s., 2005, s. 917

¹⁴ Obchodní zákoník v § 762 stanoví, že ustanovení o smlouvě o běžném účtu platí i pro případy, kdy místo banky uvedenou smlouvu uzavírá jiná osoba, která je k tomu oprávněna.

¹⁵ Plíva, S.: Obchodní závazkové vztahy, ASPI a.s., 2006, s. 291

Některé účty mívají dlouhodobější charakter, jako v případě sporožirových účtů, kdy jsou bankami vedeny a majiteli používány často i několik desetiletí a proto je třeba upozornit na ustanovení § 763 odst. 1 ObchZ, které stanovuje, že smlouvy o běžném účtu uzavřené před účinností obchodního zákoníku (to je před 1.1.1992) se řídí právní úpravou v obchodním zákoníku. Jedná se tedy o případ nepravé retroaktivity.

V roce 2002 došlo v souvislosti s přijetím zákona č. 124/2002 Sb., zákon o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o platebním styku“) k podstatné novelizaci obchodního zákoníku zákonem č. 125/2002 Sb. (s účinností od 1.1.2003), která zasáhla i ustanovení § 708 a následující týkající se běžných účtů. Tato změna, která byla nepochybně důsledkem aproximačních snah českého právního řádu s předpisy ES a EU, neznamenal nějaké zásadní přepracování ustanovení o běžném účtu z hlediska obsahového, ale byla spíše doplněním dosavadní úpravy Smlouvy o běžném účtu. Hlavní rozdíl nové úpravy spočívá v tom, že novelizace zákonem č. 125/2002 Sb. neřeší právní režim vztahů, které vyplývají ze smlouvy o běžném účtu uzavřené před jeho účinností, tedy před 1.1.2003, protože daný předpis neobsahuje přechodná ustanovení. Je tedy potřeba vycházet z toho, že právní vztahy vzniklé ze smlouvy o běžném účtu a práva na jejich základě nabytá před 1. 1. 2003 se řídí a posuzují podle dřívější právní úpravy. Naproti tomu smlouvy uzavřené po 1.1.2003 je třeba posuzovat podle právní úpravy novelizované.

Problematiky běžného účtu a operací na něm se dotýká rovněž již výše zmíněný zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku, který řeší především otázky kolem mezibankovního styku a elektronického platebního styku. Určité ustanovení mající vliv na běžné účty obsahuje také zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů. V neposlední řadě je třeba na úvod v této souvislosti zmínit zákon o bankách, který nejen odpovídá na otázky ohledně osoby banky, ale také upravuje tzv. opravné zúčtování.

Určitou změnu v právní úpravě běžného účtu učinilo přijetí zákona č. 554/2004 Sb., který novelizoval mimo obchodního zákoníku také další předpisy. Do oblasti běžných účtů zasáhl tím, že nově přidal ustanovení § 715a, řešící situaci kolem běžného účtu pokud zemře majitel účtu.

Ve většině případů dnešní doby a nedávné minulosti jsou smlouvy o běžném účtu *smlouvami adhezními*¹⁶, což znamená, že její obsah není výsledkem dvoustranných jednání mezi bankou a klientem, ale naopak je určen ze stran banky a druhá strana má pouze možnost buď smlouvu akceptovat nebo odmítnout. Nemá tak možnost obsah smlouvy ovlivnit. Často jsou tyto smlouvy uzavírány formou jakýchsi smluvních formulářů, které odkazují na obchodní podmínky, jež musí klient mající zájem smlouvu uzavřít rovněž akceptovat. Obchodním podmínkám bude věnována pozornost podrobněji v jedné z posledních kapitol této práce.

Právní úprava smlouvy o běžném účtu v obchodním zákoníku obsahuje řadu ustanovení, která mají kogentní povahu. Jedná se především o tyto paragrafy obchodního zákoníku - § 708; § 709 odst. 3; § 710 odst. 2 a 3; § 713 odst. 2; § 714 odst. 4 a 715a a dále ustanovení předepisující povinnost písemné formy provedení právního úkonu - § 715 odst. 1 a 2. Všechna ostatní ustanovení mají povahu dispozitivní, ovšem je třeba ještě upozornit na ustanovení § 711 ObchZ, které je také dispozitivní, ale odkazuje na kogentní ustanovení § 497 a § 499 právní úpravy smlouvy o úvěru v obchodním zákoníku.

2. PODSTATNÉ NÁLEŽITOSTI SMLOUVY O BĚŽNÉM ÚČTU A JEJÍ VZNIK

Jak již bylo výše zmíněno, smlouvou o běžném účtu vzniká obchodní závazkový vztah absolutní a to na základě zákonné úpravy v ustanovení § 261 odst. 3 písm. d ObchZ. Konkrétní úpravu tohoto smluvního typu pak nalezneme v části třetí, dílu XXIII pod ustanoveními § 708 až 715a ObchZ.

Smlouva o běžném účtu je kontraktem, který je založen na konsensuální povaze. Ke vzniku závazkového vztahu z této smlouvy tedy stačí, aby se strany dohodly na znění smlouvy a následně tuto uzavřely, přičemž dále není potřeba vykonat další reálné úkony, kterými je rozuměno například složení určité hotovostní částky jako prvotního vkladu tak, jak je tomu u smlouvy o vkladu podle § 778 ObčZ. Vznik závazkového vztahu ze smlouvy o vkladu je podmíněn složením vkladu u peněžního ústavu a následovně jeho převzetí tímto ústavem. S přijetím vkladu banka (či jiný peněžní ústav)

---

¹⁶ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl § 566 – 775, Linde Praha, a.s., 1999, s. 522

toto potvrdí vystavením vkladní knížky, vkladního listu nebo jiným způsobem, který odpovídá formě složeného vkladu. Takovéto potvrzení pak slouží jako podklad k možnému nakládání s vkladem.

Hlavním důvodem, proč je okamžik ke složení základního (prvotního) vkladu často rozdílný od doby vzniku smlouvy o běžném účtu, je především rozvoj bezhotovostního platebního styku a fakt, že klient převádí peněžní prostředky ze staršího účtu na nově otevíraný účet, buď v rámci jedné bankovní instituce nebo mezi dvěma bankami. Dalším důvodem je rovněž to, že běžný účet bývá často zakládán, aby plnil funkci pro speciální účely, jakými jsou například splácení hypotečních či jiných druhů úvěrů, vedení účtů úschov (např. advokátní úschovy peněz) nebo investování na finančních trzích a do cenných papírů. U účtu zakládaných pro tyto a další obdobné účely se předpokládá převedení určité částky pro splnění těchto účelů a banky proto základní vklad nepožadují.

Za podstatné náležitosti dohody uzavírané mezi bankou a klientem jsou považovány:

- přesná identifikace stran smlouvy
- závazek banky zřídit běžný účet
- závazek banky přijímat na účet vklady a platby a provádět z něj výplaty a platby
- stanovení doby, od které se běžný účet bude zřizovat
- určení měny ve které bude zřízen

Přesná identifikace smluvních stran je neopomenutelnou podstatnou náležitostí, protože jak uvádí § 37 odst. 1 ObčZ právní úkon musí být určitý, jinak je neplatný, a proto i smlouva o běžném účtu musí být uzavřena mezi konkrétními subjekty, které musí být určeny dostatečně určitě.

Banka je vždy obligatorně stranou smlouvy, protože, jak jsem již na úvod této kapitoly uvedl ,platí, že tyto smlouvy řadíme mezi tzv. bankovní smlouvy (obchody), a k její identifikaci je potřeba postupovat podle § 13a ObchZ, který stanoví jaké údaje musí být ve smlouvě uvedeny.

V případě majitele účtu je třeba rozlišit, zda se jedná o fyzickou či právnickou osobu. Jde-li o osobu právnickou je pro označení strany smlouvy nutné podle § 709 odst. 1 ObchZ *uvedení obchodní firmy nebo názvu a sídla majitele a identifikačního čísla, pokud bylo přiděleno*. Pokud jde o osobu fyzickou, k označení dojde *uvedením jména, příjmení, bydliště a rodného čísla nebo data narození majitele, popřípadě obchodní firmy, místa podnikání a identifikačního čísla*.

Pokud bude majitelem fyzická osoba, která není podnikatelem, je třeba, aby bylo respektováno ustanovení § 262 odst. 4 ObchZ, které říká, že *ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem*. Proto majitel účtu, který není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení své povinnosti vyplývající ze vztahu založeného smlouvou o běžném účtu podle občanského zákoníku a stejně tak se občanský zákoník aplikuje na společné závazky majitele účtu.

Občas se můžeme setkat v praxi s tím, že je účet zřízen pro více osob. V tomto případě pak platí, že každá z osob má postavení majitele účtu tak, jak to plyne z § 709 odst. 4 věta první ObchZ. Toto ustanovení je potřeba vykládat ve spojení s § 708 odst. 1 ObchZ tak, že smlouva o běžném účtu je bankou uzavřena s vícero osobami a každá tak musí být přesně určena.

Závazek banky zřídit běžný účet je v praxi ve smlouvě stanoven výslovně, ovšem není vyloučen ani postup, kdy tento závazek bude vyjádřen jinak, ale je zde podmínka, že z tohoto vyjádření musí být zcela zřejmé, že vůlí banky je zřídit účet a na tento přijímat vklady a platby pro majitele účtu a provádět z něj výplaty a platby jeho jménem. Proto, aby bylo možno účet považovat jako běžný účet, nemá žádný vliv, jak je účet označen. Jedinou podmínkou zde je, aby účet splňoval vymezení v § 708 ObchZ.

Dobu, od kdy bude účet zřízen, lze určit několika způsoby. Nejčastěji se v praxi tato doba shoduje s dnem uzavření smlouvy. Pokud je doba zřízení účtu určená jinak, tak je třeba vycházet z § 708 ObchZ, jehož výkladem dospějeme k závěru, že tato doba musí být pouze dobou pozdější, než je okamžik uzavření smlouvy o běžném účtu. O dobu před uzavřením smlouvy se nemůže jednat z důvodu, že je nemožné, aby závazek zřídit účet předcházel uzavření smlouvy o běžném účtu a tedy vzniku sebe samého.

Určení měny, ve které bude účet zřízen a veden je obligatorní podmínkou obsahu smlouvy. Pokud by v textu smlouvy nebylo jasně určeno jaké měně bude účet veden, tak nelze takto uzavřenou smlouvu považovat za smlouvu o běžném účtu podle obchodního zákoníku, protože neplatí domněnka, že pokud není určeno, tak se má za to, že účet je veden v české měně.

Z hlediska devizového práva neexistuje omezení pro založení účtu znějícího na cizí měnu, když držitel bankovní licence nevyžaduje zvláštní devizovou licenci ve smyslu § 3 zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, v platném znění.

Jistý problém můžeme spatřovat v tom, zda smlouva o běžném účtu je typem smlouvy úplatné či bezúplatné. Z dikce ustanovení § 708 ObchZ přímo nevyplývá jakou povahu smlouva o běžném účtu má. Je tedy proto třeba vycházet z ustanovení § 709 odst. 2 písm. b) a písm. d) ObchZ, ve kterém je stanovena možnost pro strany smlouvy si dohodnout na ujednání, *že úroky nebudou placeny a úplata (myšleno za vedení účtu) nebude bankou požadována*. Výkladem těchto ustanovení je tedy možno dospět k názoru¹⁷, že jen pokud si to strany výslovně dohodnou, tak smlouva může být bezúplatná, v opačném případě je třeba na smlouvu nahlížet jako na smlouvu úplatnou. Co se týče výše úplaty a úroků v případě, že si strany výši ve smlouvě nedohodnou jinak, je třeba postupovat podle ustanovení § 710 odst. 4 ObchZ. řešící úplatu a podle § 714 odst. 4 ObchZ pokud se jedná o úroky.

Názor, že pokud se strany nedohodnou jinak, je smlouva o běžném účtu úplatná, lze podpořit i názorem prof. Pelikánové¹⁸, která obdobný postoj zastávala již v roce 1999, kdy právní úprava v obchodním zákoníku ještě neobsahovala ustanovení § 709 odst. 2 písm. b) a písm. d) ObchZ.

---

¹⁷ Plíva, S.: Obchodní závazkové vztahy, ASPI a.s., 2006, s. 292

¹⁸ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl § 566–775, Linde Praha, a.s., 1999, s. 525-526

Důležitá a neopomenutelná podmínka, aby smlouva o běžném účtu platně vznikla, je uvedena v kogentním ustanovení § 708 odst. 2 ObchZ, které stanovuje, že smlouva o běžném účtu musí být uzavřena v písemné formě. Pokud tedy není smlouva uzavřena písemně, je učiněný právní úkon neplatný podle § 40 odst. 1 ObčZ.

Nejčastěji jsou tyto typy smluv uzavírány v prostorách provozoven bank a proto jsou signovány podpisy účastníků na tutéž listinu jako samotný text smlouvy. Není ovšem zakázáno a tudíž vyloučeno, že podpisy byly na jiné listině. Především s rozvojem techniky v oblasti telekomunikací a internetu v posledních letech roste možnost komunikace klienta s bankou elektronickou cestou. Snad i proto občanský zákoník umožňuje ve svém § 40 odst. 4 ObčZ, že *písemná forma je zachována, je-li právní úkon učiněn telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení obsahu právního úkonu a určení osoby, která právní úkon učinila.* V § 40 odst. 3 ObčZ je dále stanoveno, že pokud je úkon učiněn elektronickými prostředky, může být podepsán elektronicky podle zvláštních předpisů. Občanský zákoník tak odkazuje především na zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, ve znění pozdějších předpisů a na některé další zákony, jako např. zákon o bankách nebo zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, které stanovují povinnosti bankám při identifikaci klienta.

S určitými nejasnostmi se můžeme setkat při stanovení, zda také dodatky k smlouvě o běžném účtu musí splňovat podmínku písemné formy. Je totiž nutno zmínit ustanovení § 272 odst. 2 ObchZ, které říká, že *obsahuje-li písemně uzavřená smlouva ustanovení, že může být měněna nebo zrušena pouze dohodou stran v písemné formě, může být smlouva měněna nebo zrušena pouze písemně.* Pokud tedy použijeme výkladu *a contrario* dospějeme k závěru, že pokud smlouva toto ustanovení neobsahuje, je možno jí změnit nebo zrušit i ústně. Proti tomuto názoru¹⁹ ovšem musím upozornit i na stanovisko opačné²⁰, které v prostředí právních autorů převažuje. Tito autoři zastávají názor, že pokud je zákonem obligatorně dána podmínka písemné formy tak, jak je tomu

---

¹⁹ Liška, P.: K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku, časopis Právní rozhledy, č. 17/2006, s. 610

²⁰ Kopáč, L. v Stuna, S. a kol.: Obchodní zákoník s podrobným komentářem pro právní a podnikatelskou praxi, Praha, Trizonia, 1992, s. 300

Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 3. díl, Linde Praha, a.s., 1996, s. 522

v případě smlouvy o běžném účtu, nemůže být smlouva měněna jinak než písemným dodatkem. A to ani v případě, kdyby se na tom obě strany výslovně dohodly.

Kromě úpravy podstatných náležitostí smlouvy o běžném účtu upravuje obchodní zákoník také náležitosti, které nejsou podmínkou k platnému uzavření smlouvy, ale jedná se o náležitosti vyskytující se v těchto smlouvách ve většině případů. Obchodní zákoník je upravuje ve svém § 709 odst. 2. Toto dispozitivní ustanovení slouží jako jakési doporučení a upozornění pro strany smlouvy o běžném účtu, aby si byly vědomy, která práva a povinnosti by smlouva měla obsahovat ve snaze předejít budoucím nejasnostem a sporům. Jinak samozřejmě platí, že strany si mohou ve smlouvě sjednat jakákoliv ujednání, která nebudou v rozporu s kogentními ustanoveními obchodního zákoníku nebo platnými právními předpisy.

V dnešní době jsou smlouvy o běžném účtu bankami standardizovány a téměř ve všech případech mají formu formulářových smluv, ve kterých se mění pouze označení majitele účtu, číslo účtu a případně první minimální vklad. Je tedy nesmírně důležité upozornit na rozsáhlé obchodní podmínky bank, na které při uzavírání bankovních smluv (tedy i smluv o běžném účtu) banky odkazují. Právě díky ustanovení § 273 odst. 1 ObchZ mohou banky *část obsahu smlouvy určit také odkazem na všeobecné obchodní podmínky vypracované odborovými nebo zájmovými organizacemi nebo odkazem na jiné obchodní podmínky, jež jsou stranám známé nebo k návrhu přiložené*. Všeobecné obchodní podmínky, které pro vedení běžných a vkladových účtů vydává Česká národní banka, mají pouze povahu doporučení a nejsou tedy právně závazné. Banky proto většinou vydávají vlastní tzv. všeobecné obchodní podmínky nebo zvláštní podmínky pro běžné účty a jejich rozdílnost je v rozsahu úpravy dané problematiky. Jak vyplývá z názvu všeobecných obchodních podmínek, tak tyto mají za cíl upravit problematiku společnou pro většinu bankovních obchodů.

Důležitou otázkou obchodních podmínek ve vztahu k majiteli účtu je jejich změna jednostranným úkonem ze strany banky. Díky tomu, že bankovní smlouvy ve svém obsahu na obchodní podmínky odkazují, tak znamená změna obchodních podmínek i změnu dané bankovní smlouvy a vztahu mezi klientem (majitelem účtu) a bankou. Právní nauka zastává názor²¹, že takováto změna, je možná jen se souhlasem

---

²¹ Plíva, S.: Obchodní závazkové vztahy, ASPI a.s., 2006, s. 292

všech stran závazkového vztahu, tak jak je stanoveno v § 493 ObčZ, jinak je podle § 267 ObchZ. právní úkon směřující ke změně obchodních podmínek a tedy i smlouvy neplatný. Poněkud opačný pohled²² na daný problém má praxe bank, kdy hlavně z důvodů velkého množství v řádů statisíců uzavíraných bankovních smluv by jakákoliv sebemenší změna obchodních podmínek vyvolaná např. novými poznatky a postupy v oblasti informačních a telekomunikačních technologiích nebo změnou ekonomických kritérií, znamenala nutnost uzavřít dodatek ke smlouvě o běžném účtu mezi bankou a klientem. Toto by jistě znamenalo i nárůst administrativních nároků pro klienty i banky, což by zapříčinilo zvýšení nákladů na tuto činnost a tyto náklady by banky nepochybně promítly do ceníku svých služeb. V neposlední řadě by to znamenalo také znehlednění smluvních vztahů bank s jejich klienty. Zřejmě pro důvody, které jsem uvedl, je postup banky, kdy jednostranně obchodní podmínky změní, v praxi klienty přijímán bez větších potíží a pokud není v rozporu s dobrými mravy a poctivým obchodním stykem, tak není ani soudně napadán.

Na závěr je třeba k všeobecným obchodním podmínkám potřeba říct, že by měly být měněny jen ze závažných důvodů vyplývajících z příčin, které mají základ ve změnách právních, ekonomických nebo technických podmínek. Při změně všeobecných obchodních podmínek by měla být dána dostatečně dlouhá doba mezi jejich zveřejněním (vyhlášením) a jejich účinností tak, aby se klienti mohli rozhodnout, zda s těmito podmínkami souhlasí a v případě že nikoliv, tak zda smlouvu s bankou ukončí nebo se zachovají podle do té doby platných podmínek

3. NAKLÁDÁNÍ S ÚČTEM A PENĚŽNÍMI PROSTŘEDKY NA NĚM ULOŽENÝMI

3.1. Nakládání s účtem

Z dikce zákonné úpravy je třeba rozlišovat mezi nakládáním s účtem jako takovým a nakládáním pouze s peněžními prostředky na tomto účtu. Pod pojmem nakládání s účtem je třeba chápat úkony týkající se samotného účtu, případně smlouvy o

---

²² *Liška, P.:* K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku, časopis Právní rozhledy, č. 17/2006, s. 612 - 613

běžném účtu. Podle ustanovení § 709 odst. 3 ObchZ pod tento pojem řadíme uzavření smlouvy, její změny a její ukončení, ať už dohodou nebo výpovědí. Právo nakládat s účtem má přímo ze zákona majitel účtu, který jedná osobně. Ovšem v praxi často nastává situace, že za majitele účtu mohou jednat jeho zástupci, ať zákonní nebo smluvní. V případě jednání zástupce zmocněného na základě plné moci, je potřeba v důsledku požadavku písemné formy smlouvy o běžném účtu, aby i tato plná moc byla udělena písemně. Od 1.1.2005, kdy bylo ustanovení § 709 odst. 3 novelizováno zákonem č. 554/2004 Sb., je třeba k nakládání s účtem udělení majitelem účtu speciální plné moci s úředně ověřeným podpisem. Před tímto datem banky požadovaly speciální plné moci k uzavření smlouvy o běžném účtu²³. Pokud za majitele účtu jedná zástupce určený ze zákona (zákonný zástupce), tak se musí řídit v mezích zákonné úpravy občanského zákoníku podle § 26 a násl. ObčZ.

Majitelem běžného účtu může být také právnická osoba, za kterou ovšem jedná podle § 13 odst. 1 ObchZ a § 20 odst. 1 ObčZ její statutární orgán nebo zástupce. Právní úkony činěné statutárním orgánem jsou považovány za úkony právnické osoby. Jsou tedy činěny jejím jménem. Pokud přejde právo statutárního orgánu jednat za právnickou osobu na jinou osobu (např. v důsledku likvidace na likvidátora), pak i tato osoba jedná za právnickou osobu jejím jménem. V případě právnické osoby existuje i skupina osob, které právo nakládat s účtem nemají, pokud jim ovšem nebude udělena zvláštní plná moc. Jde osoby uvedené v ustanoveních § 13 odst.3 a § 15 ObchZ a ustanovení § 20 odst. 2 ObčZ. Určitý názorový střet vzniká při otázce, zda právo nakládat s účtem má bez zvláštní plné moci prokurista. Názorový proud odpovídající na tuto otázku kladně, uvádí na podporu svého názoru argument, vycházející z dikce ustanovení § 14 odst. 1 ObchZ., které říká, že *prokurista je zásadně oprávněn ke všem právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku, i když se k nim vyžaduje zvláštní plná moc. Zastánci opačného názoru*²⁴ především oponují, citují, „že *prokurista neprojevuje vůli majitele účtu, nejedná se o jeho jednání, ale o jednání prokuristy, které má povahu*

---

²³ Liška, P.: K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku, časopis Právní rozhledy, č. 17/2006, s. 610

²⁴ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1379.

zastoupení.“²⁵ Další argument spočívá v tom, co je chápáno pod pojmem „právní úkony při provozu podniku“. Autoři, podle kterých prokurista nemůže nakládat s účtem bez speciální plné moci, zastávají stanovisko, že nakládáním s účtem nelze podřadit pod právní úkony k nimž dochází při provozu podniku. A konečně posledním argumentem je, že kogentní ustanovení § 709 odst. 3 ObchZ požaduje vedle speciální plné moci také úředně ověřený podpis majitele účtu nebo udělení plné moci před bankou. Tento požadavek zákonná úprava pro udělení prokury nepožaduje a proto prokurista může nakládat s účtem jen po splnění podmínek § 709 odst. 3 ObchZ.

Jak jsem již výše uvedl, tak občas je běžný účet zřízen pro více osob (fyzických i právnických). Podle zákonné úpravy mají tyto osoby každá postavení majitele účtu (§ 709 odst. 4 věta první ObchZ), ovšem z důvodu, že jde o úpravu dispozitivní mohou si strany dohodnout, že postavení majitele účtu (právo nakládat s běžným účtem) bude mít jen některá nebo některé z těchto osob. Pokud si tedy nedohodnou něco jiného, jsou spolumajitelé oprávnění nakládat s účtem jen společně. Toto má vliv i na udělení plné moci k nakládání s účtem třetí osobě, a to tím, že takovouto plnou moc musí udělit společně.

3.2. Nakládání s peněžními prostředky na účtu

Vzhledem k tomu, že převzetím peněžních prostředků nebo jejich připsáním na běžný účet se stávají tyto prostředky majetkem banky, tak pod pojem nakládání s peněžními prostředky na účtu je možno chápat jako právo oprávněné osoby (nejčastěji majitele účtu, ale může jí být i jím zmocněná další osoba) udělovat pokyny bance, kterými se mění výše pohledávky na běžném účtu. Zkráceně se jedná o dispoziční právo k prostředkům na účtu. Jedná se především o pokyny k platbám, výplatám, trvalým příkazům či inkasům. K nakládání s prostředky na účtu je další osoba jen pokud majitel (majitelé) účtu k tomu předepsaným zákonným způsobem svolí.

---

²⁵ *Plíva, S.*: Obchodní závazkové vztahy, ASPI a.s., 2006, s. 294

Podle zákonné úpravy lze rozlišovat další osoby (vedle majitele účtu) oprávněné nakládat s peněžními prostředky na dvě skupiny. Jedná se buď o

- osoby uvedené ve smlouvě nebo
- osoby uvedené v podpisových vzorech

Osoby uvedené ve smlouvě

Základ právní úpravy pro osoby uvedené ve smlouvě tvoří ustanovení § 709 odst. 2 písm. a) ObchZ, které říká, že *smlouva o běžném účtu může obsahovat dále osoby oprávněné nakládat s peněžními prostředky na účtu a způsob nakládání s nimi*. Toto ustanovení je ovšem nutné vykládat ve spojitosti s ustanovením § 710 odst. 2 ObchZ, které právě odkazuje na dané ustanovení, když stanovuje, že s peněžními prostředky na účtu jsou oprávněny nakládat kromě osob uvedených v podpisových vzorech předaných majitelem účtu bance, *jiné osoby pouze za podmínek stanovených ve smlouvě o běžném účtu*.

Díky skutečnosti, že banky v praxi většinou požadují k provedení příkazu k úhradě nebo inkasu na dané listině podpis dle předem vytvořeného podpisového vzoru, je tento způsob, kdy daná osoba s prostředky na účtu na základě jejího oprávnění ve smlouvě o běžném účtu, uplatňován pro „modernější technické nástroje“ určené k nakládání s peněžními prostředky. V bližší minulosti byl tento způsob aplikován hlavně při nakládání s peněžními prostředky pomocí platebních karet vydávaných při nakládání s peněžními prostředky pomocí platebních karet vydávaných třetím osobám. V současnosti s rychlým rozvojem mobilních telekomunikačních prostředků a internetové sítě jsou ve smlouvách o běžném účtu definovány osoby oprávněné nakládat s peněžními prostředky pomocí „telefonického a internetového bankovníctví“²⁶

---

²⁶ Pro pojmy telefonické a internetového bankovníctví (telebanking a internetbanking) je používán jednotný širší pojem přímé bankovníctví, který zahrnuje i další formy, jako např. WAP banking, Mail banking či ATM banking. V dnešní době vznikají banky (v ČR např. mBank), které se zaměřují čistě na poskytování těchto služeb a tím velmi výrazně snižují své náklady oproti „klasickým kamenným bankám“.

Je zde potřeba také upozornit na skutečnost, že osoby uvedené ve smlouvě o běžném účtu jako oprávněné k nakládání s prostředky na účtu, nemají zároveň udělenou plnou moc podle § 715a odst. 3 ObchZ, pokud jim nebyla udělena jinak. V této souvislosti, je třeba po výkladu ustanovení § 715a odst. 1 ObchZ dospět k závěru, že tyto osoby oprávněné na základě smlouvy mohou udělovat příkazy k nakládání s prostředky na účtu i po smrti majitele účtu, protože jak vyplývá z daného ustanovení smrtí majitele účtu smlouva o běžném účtu nezaniká.

Banky si většinou k zajištění pohledávek, které vzniknou bance v souvislosti s vedením účtu, jakými jsou poplatky za různé úkony dle pokynů majitele účtu nebo oprávněné osoby, ve smlouvě prosazují ujednání na základě kterých mají právo provádět určité nakládání s prostředky na účtu. Pokud by smlouva takového ujednání neobsahovala, tak má banka možnost podle ustanovení § 361 ObchZ si danou pohledávku započíst vůči prostředkům na účtu. Ovšem toto započtení má omezení v tom, že banka si může za provedené služby započíst pouze pohledávku, která vznikla na základě smlouvy o běžném účtu. Proto si banky raději do smluv sjednávají rozšiřující ujednání, aby si mohly započíst i pohledávky za služby, které klientovi poskytují nad rámec smlouvy o běžném účtu. V praxi se tedy setkáme např. se započítáním opožděných splátek (splátek po splatnosti) za spotřebitelské úvěry.

Banky jsou ovšem oprávněny nakládat s peněžními prostředky na účtu také na základě zákonné úpravy obsažené v poslední větě ustanovení § 710 odst. 2 ObchZ pokud tak stanoví zákon nebo smlouva o běžném účtu (k tomu viz. předchozí odstavec). Smyslem oprávnění na základě zákona je umožnění bance provedení operací s prostředky na účtu při správních nebo soudních exekucích, zvláště příkázání z účtu.

Osoby uvedené v podpisových vzorech

Jak vyplývá z výše uvedeného pro osoby uvedené v podpisových vzorech platí úprava v ustanovení § 710 odst. 2 ObchZ. Podle tohoto musí majitel účtu, aby založil oprávnění další osoby nakládat s prostředky na účtu, předat bance podpisový vzor, ve kterém tyto osoby uvede. Od účinností zákona č. 554/2004 Sb. (od 1.1.2005) byla právní úprava modifikována v tom, že od té doby *podpisový vzor musí mít náležitosti plné moci* (náležitosti podle § 31 odst. 1 a 4 ObčZ). Nově tedy zákonná úprava nařídila,

že listina podpisového vzoru musí rovněž obsahovat ustanovení o udělení plné moci majitelem účtu osobě, které oprávnění uděluje.

Podmínka (sice se nejedná podmínku na základě zákonné úpravy) uvedení v podpisovém vzoru platí také pro majitele účtu. Pokud by nebyl uveden v podpisovém vzoru, pak by měl právo nakládat s peněžními prostředky na účtu, jen pokud by měl oprávnění vzniklé na základě výslovného ujednání ve smlouvě o běžném účtu. Jak je zřejmé, tento výklad je používán především v případech kdy existuje více majitelů (spolumajitelů) k jednomu účtu.

Účelem existence podpisových vzorů je přesná identifikace osob oprávněných k nakládání s peněžními prostředky. Písemný příkaz banka provede jen pokud se podpis na této listině shoduje s podpisovým vzorem. Pokud nesouhlasí nebo není možno určit zda se shodují, tak banka příkaz odmítne provést nebo s jeho provedením posečká, do doby, kdy nebude existovat pochybnost o totožnosti oprávněné osoby k nakládání s peněžními prostředky.

Stejně jako u osob oprávněných na základě smlouvy mají i osoby uvedené v podpisovém vzoru právo nakládat s peněžními prostředky na účtu po smrti majitele účtu. Ovšem v tomto případě jsou k tomu oprávnění podle ustanovení § 715a odst. 3 ObchZ. Toto ustanovení, ale znamená odklon od obecné úpravy plné moci v občanském zákoníku, která v § 33b odst. 2 ObčZ stanovuje, že *plná moc zaniká smrtí zmocnitele, nevyplývá-li z jejího obsahu něco jiného*. Ale je zde problém v důsledku přechodných ustanovení zákona č. 554/2004 Sb. v tom, že musíme rozlišovat plné moci udělené před a po jeho účinnosti. Ve své části šesté čl. VI odst. 3 uvádí, že *podle dosavadních právních předpisů se posuzuje zánik plné moci k nakládání s peněžními prostředky na účtu podle § 710 obchodního zákoníku, udělené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, ledaže zmocnitel po dni nabytí účinnosti tohoto zákona písemným právním úkonem s úředně ověřeným podpisem prohlásí, že jím udělená plná moc k nakládání s peněžními prostředky na jeho účtu nezaniká po jeho smrti; je-li prohlášení majitele účtu učiněno před bankou, úřední ověření podpisu se nevyžaduje*.

V dnešní době můžeme říci, že využívání podpisových vzorů při nakládání s prostředky na běžném účtu je na jakémsi ústupu a to hlavně díky rozvoji modernějších nástrojů k dispozici s prostředky na účtu, kterými jsou bankomaty, platební karty, internetové bankovníctví a další. Při jejich používání se uplatňují nové metody identifikace oprávněných osob, mezi které patří PIN kódy, speciální hesla, uživatelská čísla nebo bezpečnostní elektronické certifikáty vydávané bankami. Právě proto jsou podpisové vzory stále častěji využívány k identifikaci při komunikaci bank s klienty, kteří činí jiné právní úkony než je nakládání s peněžními prostředky.

4. VEDENÍ BĚŽNÉHO ÚČTU A ÚPLATA ZA JEHO VEDENÍ

Vedení účtu je vedle zřízení účtu jednou ze základních povinností banky vyplývající ze zákonné úpravy smlouvy o běžném účtu. Pod pojmem vedení účtu se rozumí podle zákonné definice v § 708 odst. 1 ObchZ povinnost banky běžný účet *přijímat na něj* (myšleno běžný účet) *vkłady a platby a uskutečňovat z něj výplaty a platby*. Na úvod je třeba říci, že:

- vklady jsou hotové peněžní prostředky ukládané na běžný účet
- výplaty jsou hotové peněžní prostředky vybírané z běžného účtu a
- platby jsou příjmem nebo výdajem peněžních prostředků v bezhotovostní formě na běžný účet nebo z něj.

4.1. Provádění příkazů, čerpání prostředků a kontokorent

Jak stanovuje kogentní ustanovení § 710 odst. 3 ObchZ, tak *banka je povinna provést platby řádně a včas, ovšem jen pokud majitel účtu splnil požadavky stanovené zákonem a smlouvou o běžném účtu*. Zákonem, který stanoví požadavky se zde myslí výše zmiňovaný zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku. Hlavním požadavkem, který stanoví smlouva o běžném účtu, k provedení příkazu je dostatečný kladný zůstatek peněžních prostředků na běžném účtu.

Ovšem můžeme se v praxi setkat s případy, kdy banka v souladu s § 710 odst. 3 ObchZ příkaz provede, i když zůstatek na účtu není kladný. Tuto situaci řeší ustanovení § 711 ObchZ, když z něj vyplývá, že *smlouva o běžném účtu může stanovit, že banka provede do určité částky příkazy k platbám, i když k tomu není dostatek peněžních prostředků na účtu. Nejsou-li práva a povinnosti stran při poskytnutí těchto peněžních prostředků sjednány ve smlouvě o běžném účtu, řídí se úpravou smlouvy o úvěru (§ 497 an. ObchZ)*. Obchodní zákoník zde zavádí tzv. kontokorent²⁷, jinak též kontokorentní účet. Je to kombinace smlouvy o běžném účtu se smlouvou o úvěru, kdy jde vlastně o běžný účet, se kterým se nakládá jako s každým jiným běžným účtem, pokud se na něm nachází kreditní zůstatek (vyšší než nula). Jakmile se zůstatek dostane do záporných čísel (do tzv. debetu²⁸), jinými slovy účet již není kryt dostatkem peněžních prostředků, tak se začíná čerpat úvěr, který je úročen. Ovšem k čerpání nemusí nikdy v průběhu trvání smlouvy o běžném účtu dojít. Tento fakt vidí právě prof. Pelikánová²⁹ jako důkaz toho, že smlouva o běžném účtu je smlouvou rámcovou o poskytnutí bankovních služeb.

Podmínkami vzniku kontokorentu jsou, že postup čerpání byl ujednáán ve smlouvě o běžném účtu a zároveň se strany dohodly na výši limitu tzv. povoleného debetu³⁰ peněžních prostředků, které mohou být čerpány.

Čerpaný úvěr je následně postupně splácen z prostředků přicházejících plateb na běžný účet. Když se dostane účet do debetu (dluhu), budou se práva a povinnosti účastníků řídit vedle ujednání ve smlouvě o běžném účtu také ustanoveními zákonné úpravy pro smlouvu o úvěru. Je třeba rovněž upozornit na jeden rozdíl odlišující kontokorentní úvěr od ostatních typů úvěrů, který spočívá v tom, že čerpání úvěru se neděje nikdy formou předání peněz věřitelem dlužníkovi, ale vždy prostřednictvím pokynů majitele účtu s nedostatkem potřebných prostředků a prováděním těchto pokynů bankou k tíži běžného účtu.

---

²⁷ Kontokorent – původ v italských slovech conto (účet) a corrento (běžící). Italské slovo conto (účet) má původ v latinském slově computare (počítat)

²⁸ Debet – původ v latinském slově debitum (dluh)

²⁹ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl § 566 – 775, Linde Praha, a.s., 1999, s. 530

³⁰ MERITUM - Obchodní právo, výklad zpracován k právnímu stavu ke dni 1.3.2005, ASPI, a.s., 2005, s. 922

4.2. Lhůty při vedení běžného účtu

Obchodní zákoník upravuje několik typů lhůt, které se uplatňují při vedení účtu. Jako v pořadí první se o lhůtách zmiňuje dispozitivní ustanovení § 709 odst. 2 písm. c) ObchZ, které předpokládá, že si strany mohou samy dohodnout podle své potřeby lhůty, ve kterých bude majitel účtu bankou informován o přijatých vkladech a platbách či provedených výplatách a platbách a zároveň také o výši zůstatku peněžních prostředků na účtu. Na závěr pak dává možnost dohodnout se, jakou formu bude oznámení mít (nejčastěji jde o výpis z účtu).

V situaci, kdy si strany toto ve smlouvě samostatně nedohodnou, tak vstupuje v platnost oznamovací povinnost pro banku na základě ustanovení § 712 odst. 1 ObchZ, kterého pokud *nestanoví-li smlouva o běžném účtu něco jiného, je banka povinna oznámit majiteli účtu po skončení kalendářního měsíce každý přijatý vklad a platbu a každou provedenou výplatu a platbu v tomto kalendářním měsíci a po skončení kalendářního roku je povinna informovat majitele účtu o zůstatku peněžních prostředků na účtu, a to výpisem z účtu. Ve výpisu z účtu banky zpravidla uvádějí tyto informace- číslo běžného účtu, počáteční stav (zůstatek) účtu, datum provedených účetních zápisů, kreditní („dal“) a debetní („má dáti“) položky, součet kreditních a debetních položek, konečný stav účtu a další.*

Rozšíření oznamovací (informační) povinnosti pro případ plateb prováděných v bezhotovostním platebním styku se nachází v zákoně č. 124/2002 Sb., o platebním styku. Dle ustanovení § 7 odst. 3 citovaného zákona, *převádějící instituce informuje svého klienta následně jasně a srozumitelně písemnou formou a je-li to vhodné též elektronickými prostředky o uskutečněných převodech, nevzdá-li se klient nároku na tuto informaci. Informace musí vždy obsahovat:*

- a) *údaje umožňující klientovi identifikovat převod,*
- b) *částku převodu, která byla uvedena na příkazu k převodu,*
- c) *výši ceny za provedení převodu účtované k tíži klienta,*
- d) *den, kdy byla částka převodu odepsána z účtu klienta, nebo den, kdy byla částka převodu připsána ve prospěch účtu klienta.*

- e) *Jestliže příkazce určil, že cenu za provedení převodu nebo její část uhradí příjemce (§ 10), musí o tom příjemce informovat jeho převádějící instituce. Provedla-li převádějící instituce kurzový přepočtení, je povinna informovat svého klienta o použitém směnném kurzu*

Informační povinnost podle zákona o platebním styku uskutečňují banky, v důsledku toho, že tento zákon nestanovuje náležitosti, v jaké formě tak mají činit, spolu s povinností vyplývající z obchodního zákoníku, nejčastěji zasláním měsíčních výpisů z účtu. Samozřejmě si klient s bankou může dohodnout frekvenci zaslání výpisu dle svých potřeb různou. A to buď frekvenci kratší nebo zajisté i delší.

I když v dnešní době ztrácí s rozvojem různých forem přímého bankovníctví výpisy z účtů v listinné (písemné) podobě na významu, jako prostředek pro sdělení informací o pohybech na běžných účtech, tak i dnes jim banky přikládají jeden důležitý význam. A sice s předáním písemného výpisu z účtu klientovi spojují to, že od tohoto okamžiku měl klient možnost objektivně se seznámit s údaji o účtu a pohyby na něm a tedy může začít běžet lhůta k uplatnění reklamace nebo jiného úkonu.

Ustanovení § 712 odst. 2 ObchZ dále stanoví, že *banka prokáže majiteli účtu na jeho žádost provedení plateb. Z toho lze vyvodit, cituji, že ze zákona „uvedená oznámení a výpisy z účtu nemusí banka nijak dokládat.“*³¹ Banka musí pouze na žádost majitele účtu doložit, že danou platbu provedla, ale již ani na žádost neprokazuje, že platba na účet příjemce došla. Pokud jde o výplaty u účtu, musí banka rovněž pouze na žádost majitele účtu prokázat na základě čeho jí provedla a zda k ní skutečně došlo. To samé platí i pro převody z účtu. U bezhotovostních převodů v rámci účtů vedených u jedné banky je možno prokázat také připsání na účet příjemce. Při převodech mezi různými bankami musí banka majitele účtu (převodce) pouze prokázat, že řádně peněžní prostředky převedla ve prospěch účtu banky příjemce.

Právní úprava obchodního zákoníku rozlišuje mezi lhůtami pro odepsání a pro připsání peněžních prostředků z běžného účtu a na něj. Těmito lhůtami se zabývá ustanovení § 713 ObchZ ve svých třech odstavcích.

---

³¹ Koblíha, I., Kallus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y.: Obchodní zákoník – Komentář, stav k 1.4.2006, Linde Praha, a.s., 2006, s. 856

Odstavec 1 § 713 obchodního zákoníku řeší situaci u lhůt pro odepsání peněžních prostředků z běžného účtu. Toto dispozitivní ustanovení (strany si tedy mohou sjednat odchylnou úpravu) říká, že *banka je povinna odepsat peněžní prostředky z účtu v den určený osobou oprávněnou nakládat s peněžními prostředky na účtu, předá-li tato osoba proveditelný příkaz v době dohodnuté s bankou; není-li tento den určen, ve lhůtě stanovené smlouvou o běžném účtu, a není-li lhůta stanovena, pak nejpozději následující pracovní den po předání příkazu*. Dnem určeným osobou oprávněnou nakládat s peněžními prostředky na účtu se rozumí tzv. den splatnosti a je to den, kdy je banka povinna platbu z účtu příkazce odepsat. Je potřeba také připomenout, že den splatnosti příkazu není podle § 339 odst. 2 ObchZ shodný s dnem, kdy je splněn peněžitý závazek placený prostřednictvím banky na účet věřitele (příjemce). Ke splnění tohoto závazku dojde až v den připsání, kdy je daná částka připsána na účet věřitele. Je tedy třeba mít proto na paměti, že mezi odepsáním určité částky z účtu příkazce (dlužníka) a připsáním dané částky na účet příjemce (věřitele) může existovat určitá doba.

Poněkud jiná situace nastává u lhůt pro připsání peněžních prostředků ve prospěch běžného účtu. Obchodní zákoník v kogentním ustanovení odstavce 2 § 713 odkazuje na zvláštní předpis, kterým je v tomto případě opět zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku. Do nabytí jeho účinnosti (do 31.12.2002) měla úprava v obchodním zákoníku také pro připsání peněžních prostředků dispozitivní povahu. Podle § 8 odst. 5 zákona o platebním styku je převádějí instituce (banka) příjemce povinna připsat částku převodu ve prospěch účtu příjemce nebo zajistit, aby částka převodu byla příjemci k dispozici, nejpozději následující bankovní pracovní den po dni, kdy byla částka převodu připsána ve prospěch účtu převádějí instituce příjemce a kdy tato převádějí instituce obdržela podklady nutné k poskytnutí částky převodu příjemci, nebyla-li dohodnuta lhůta kratší. *Bankovní pracovní den* je odstavcem 4 § 8 definován jako den, *ve kterém všechny převádějí instituce, které se účastní provádění nebo zprostředkování příslušné části převodu, běžně vykonávají svoji činnost*. Jak vyplývá z odstavce 5 strany si mohou sjednat i jinou lhůtu k připsání prostředků, ale tato musí být jen kratší než stanoví odst. 5. cit. zákona. Ve zbývajících odstavcích § 8 zákona o platebním styku jsou pak řešeny lhůty týkající se připsání prostředku pokud jde o vnitrostátní převod v rámci ČR mezi účty jedné banky (odst. 2 písm. b)), mezi účty

různých bank (odst. 2 písm. a)) a převod přeshraniční (odst. 3). V odstavci 1 je pak stanovena výjimka, kdy banka není povinna dodržet lhůty podle odst. 2, 3 a 5. Jedná se například³² o odklad splnění účinného příkazu³³ na základě § 6 zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

V ustanovení § 713 odst. 3 je pak obsažena úprava pro případ, že *nestanoví-li lhůtu zvláštní právní předpis nebo smlouva o běžném účtu, připíše banka peněžní prostředky ve prospěch účtu nejpozději následující pracovní den poté, kdy získala právo s nimi nakládat*. Toto je podpůrné ustanovení, řešící případy kdy se pro převody neužije zákon o platebním styku, protože se nejedná o převody podle tohoto zákona. Jsou tím myšleny případy, ke kterým je třeba dospět výkladem § 1 písm. a) a § 2 odst. 2 zákona o platebním styku, jako například hotovostní transakce, při výběru nebo ukládání peněžních prostředků. K doplnění je nutno uvést, že den kdy banka získá právo nakládat s prostředky je den, kdy byly prostředky připsány na její účet vedený u jiné banky³⁴

4.3. Úplata za vedení účtu

Smlouva o běžném účtu je, jak jsem uvedl výše, smlouvou úplatnou, pokud si strany nedohodnou jinak. Toto upravuje ustanovení § 709 odst. 2 písm. d) ObchZ., na které navazuje ustanovení § 710 odst. 4 ObchZ. zabývající se případem, kdy ve smlouvě o běžném účtu není výše úplaty ani způsob jejího stanovení určena. V tomto případě *je majitel povinen platit obvyklou úplatu v době provedení služby*. Z logického hlediska je v odborné literatuře vyjádřen názor³⁵, že pokud je úplata sjednána nebo stanoven způsob jejího určení ve smlouvě, pak má tato úplata přednost před úplatou stanovenou v § 710 odst. 4 ObchZ.

---

³² Dalším příkladem je také zákaz nakládat s peněžními prostředky na účtu na základě rozhodnutí soudu podle § 74 OSŘ o předběžném opatření.

³³ Více k pojmu *účinný příkaz* v § 5 a § 6 zákona o platebním styku.

³⁴ Tzv. *nostro* (z italského „náš“) účet / *vostro* („váš“) účet / *loro* (jejich) účet je účet, který má banka obvykle v bance v cizině znějící na cizí měnu. Vlastník účtu hovoří o účtu jako *nostro* (*naš účet [u vás]*), banka která účet vede o něm hovoří jako *vostro* (*váš účet [u nás]*) nebo *loro* (*jejich*).

³⁵ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 1370.

Poslední věta prvně citovaného ustanovení říká, že *výši úplaty lze sjednat odkazem na ceník banky*. V dnešní době si banky úplatu sjednávají právě odkazem na své sazebníky, což jsou jednostranná opatření bank, ve kterých si banky určují kromě výši úplaty vedení účtu a úkony s tím spojené, také ceny za další služby, které více či méně souvisí s vedením běžného účtu. Často jsou částky za provedené služby, které si banky účtují, stanoveny v úměře podle výše transakce kterou banka uskuteční. Ovšem můžeme se setkat s poplatky v paušální výši. Banky si v sazebnících ve většině případů vyhrazují právo určitý poplatek nevybrat nebo poskytnou určitou slevu z něj.

Otázkou jednostranné změny sazebníku ze strany banky se budu podrobněji zabývat níže v podkapitole zaměřené na úroky z peněžních prostředků.

Na konec této podkapitoly bych chtěl krátce zmínit otázku, která sice moc nesouvisí s platnou právní úpravou, ale je častou otázkou, která tíží českou veřejnost. České banky jsou ze strany veřejnosti, ale také ze strany některých státních institucí, kritizovány za příliš vysoké a někdy zbytečné poplatky, které si za své služby účtují. „Naše“ banky jsou často v oblasti poskytovaných služeb a poplatků za ně srovnávány s bankovními institucemi v zahraničí. Jak ovšem ukázala nedávno započatá světová ekonomická krize, která zasáhla i sektor bank, tak veřejně kritizována politika bank v oblasti poplatků má i své pozitivní prvky. V důsledku toho, že české banky získávají prostředky ke svému provozu a existenci nejen z poskytování úvěrů, které jsou méně rizikové a v současné době poměrně málo úročené, ale také právě z poplatků za vedení účtů, které znamenají pro banky stálé příjmy, jsou oproti zahraničí banky v České republice poměrně stabilní, „zdravé“ a stát nemusel zasahovat, aby je uchránil před bankrotem. Tento fakt souvisí zřejmě s restrukturalizací bank v druhé polovině 90tých let. Banky by ovšem měly vykonávat politiku poplatků s určitou mírou sebereflexe a případně nově zaváděné poplatky, co do své výše i potřeby by měly být schopné si obhájit.

4.4. Úroky z peněžních prostředků na běžném účtu

Obdobně jako u úplaty za vedení účtu jsou i úroky z prostředků na běžném účtu zakotveny v právní úpravě obchodního zákoníku. Platit úroky jsou jednou z povinností banky, která pokud nevyplývá přímo ze smlouvy o běžném účtu, tak je stanovené přímo zákonnou úpravou. Možnost sjednat si úroky ve smlouvě o běžném účtu dává

ustanovení § 709 odst. 2 písm. a) ObchZ. Strany si mohou ve smlouvě sjednat buď přímo výši úroků nebo způsob, jakým si výši úrokové sazby stanoví. Dále si mohou dojednat období splatnosti úroků, které banky budou platit za zůstatek peněžních prostředků na běžném účtu. Pokud by banka povinnost platit úroky mít neměla, musely by si to strany podle výkladu citovaného ustanovení ve spojitosti s § 714 odst. 1 ObchZ výslovně ujednat.

Stanovení výše úroků ve smlouvě přímo určitou výši procentní sazby (tzv. fixní sazba) se v praxi vyskytuje velmi zřídka, protože ve stále se měnícím prostředí tržní ekonomiky by toto mělo za následek, že obě strany by musely s případnou změnou úrokové výše souhlasit a to formou změny smlouvy nebo dodatku ke smlouvě o běžném účtu. Tento fakt by určitě byl za dané situace nevýhodný, buď pro jednu nebo druhou stranu smlouvy.

Druhou možností, jak stanovit úroky je podle § 709 odst. 2 písm. a), že si smluvní strany ve smlouvě dohodnou způsob, jakým bude výše úroků určena. Z dikce tohoto ustanovení ovšem vyvstává otázka, zda si strany mohou dohodnou ve smlouvě, že banka může v průběhu trvání smlouvy jednostranně měnit formu oznámení. V odborné literatuře je zastáván názor³⁶, že v rámci smluvní volnosti a v rámci toho, že zákon blíže nevymezuje způsob, jakým má být výše úroků stanovena, banka může jednostranně určit konkrétní výši úrokové sazby, pokud se na tom obě strany výslovně ve smlouvě dohodnou a budou dodrženy tyto podmínky³⁷:

1. Dohoda majitele účtu a banky, že banka může jednostranně určit konkrétní výši úrokové sazby, musí být v souladu s ustanovením § 269 odst. 3 ObchZ, podle kterého *dohoda o určité části smlouvy může být nahrazena dohodou stran o způsobu umožňujícím dodatečné určení obsahu závazku, jestliže tento způsob nezávisí jen na vůli jedné strany*. Jinak by byla dohoda relativně neplatná podle § 267 odst. 1 ObchZ

---

³⁶ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 1369.

³⁷ Toto platí i pro jednostranné měnění poplatků dle sazebníku.

2. Pokud by byl majitelem účtu nepodnikatel, pak by dohoda s bankou nesměla být v rozporu s ustanovením § 262 odst. 4 ObchZ za středníkem, dle něhož *ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem.* V případě že by ujednání ve smlouvě o běžném účtu bylo v rozporu s tímto, pak by bylo v této situaci třeba aplikovat ustanovení § 56 odst. 3 písm. h) ObčZ. Tehdy by se opět jednalo o relativní neplatnost podle § 55 odst. 2 ObčZ v návaznosti na § 40a ObčZ

3. V dohodě majitele účtu a banky, že banka může jednostranně určit konkrétní výši úrokové sazby, musí být obsaženy nějaké další podmínky, za kterých tak banka může činit. Pokud by dohoda byla bez jakýchkoliv dalších podmínek, mohlo by to být považováno jako *výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku a nepožívá právní ochrany*, jak stanoví § 265 ObchZ. Obdobně by se dalo aplikovat také ustanovení § 39 ObčZ a takovouto dohodu kvalifikovat jako absolutně neplatnou *příčící se dobrým mravům.*

Pokud si strany ve smlouvě o běžném účtu podmínky úročení nedohodnou a ani si výslovně nesjednají, že prostředky na účtu úročeny nebudou, pak je třeba subsidiárně aplikovat ustanovení § 714 obchodního zákoníku, protože v jeho prvním odstavci je stanovena povinnost banky platit úroky ze zůstatku peněžních prostředků na účtu.

Podle této úpravy je stanoveno v odstavci 2, že *úroky z peněžních prostředků na účtu náležejí majiteli účtu ode dne, k němuž byly peněžní prostředky ve prospěch jeho účtu v souladu s § 713 odst. 2 nebo 3 připsány, do dne, který předchází dni, k němuž byly peněžní prostředky z účtu majitele odepsány nebo k němuž byly vyplaceny.*

Podle třetího odstavce je úroková sazba roční a pokud smlouva nestanoví jinak, jsou úroky splatné koncem každého měsíce, přičemž je banka musí připsat na účet nejpozději do 5 pracovních dnů od skončení měsíce, za který se k zůstatku na účtu připisují. Připsáním na účet se úroky tzv. kapitalizují (vytvářejí fixní kapitál).

Odstavec čtvrtý definuje v jaké výši úroková sazba majiteli náleží. Dle tohoto kogentního ustanovení *činí úroková sazba polovinu diskontní sazby³⁸ stanovené Českou národní bankou ke dni, k němuž se úroky připisují k zůstatku peněžních prostředků na účtu*. Stanovení úrokové sazby polovinou diskontní sazby ČNB je v úpravě obchodního zákoníku zakotveno od 1.1.2003. Do té doby banky byly podle tehdejší platné úpravy v § 714 odst. 2 ObchZ povinny platit tzv. úroky obvyklé pro účty vedené za podobných podmínek. Snad i z důvodu, že běžný účet neslouží primárně k investici peněžních prostředků, ale jako nástroj oběhu peněžních prostředků, byla dřívější úprava výhodnější pro majitele účtu, když úrokové sazby byly vyšší oproti úrokové sazbě podle dnešní úpravy.

5. PRÁVNÍ ÚPRAVA BĚŽNÉHO ÚČTU V PŘÍPADĚ SMRTI MAJITELE ÚČTU

V reakci na pochybnosti a nejasnosti, které vznikaly u postavení bank při smrti majitele běžného účtu a s nimiž se musely vyrovnávat jak banky, tak i soudy, byl přijat zákon č. 554/2004 Sb., který s účinností od 1. 1. 2005 přidal do právní úpravy obchodního zákoníku nově ustanovení § 715a, řešící právě tyto problémy. Celý § 715a je kogentní povahy a proto se strany smlouvy o běžném účtu od nich nemohou podle § 263 odst. 1 ObchZ odchýlit.

Ustanovení § 715a odst. 1 říká, že *smrtí majitele účtu smlouva o běžném účtu nezaniká. Banka pokračuje v přijímání peněžních prostředků na účet a ve výplatách a platbách z účtu na základě příkazů, které jí dal majitel účtu a osoby jím zmocněné*. Na základě toho, že smrtí smlouva nezaniká, je zřejmé, že ani práva a povinnosti vyplývající z této smlouvy nezanikají. Banka je tedy povinna provádět nadále jak příkazy jednorázové, tak i trvalé.

---

³⁸ Diskontní sazba je úroková míra, za kterou mohou komerční banky získat od centrální banky úvěr.

Nejen doslovným výkladem první věty odstavce 1 § 715a, která říká, že *smrtí majitele účtu smlouva o běžném účtu nezaniká*, ale také logicky tím, že právnícká osoba zaniká buďto bez likvidace a její práva i povinnosti (včetně těch ze smlouvy o běžném účtu) přecházejí na jejího právního nástupce, nebo zaniká s likvidací a její práva a povinnosti vypořádá likvidátor, lze dospět k závěru, že toto ustanovení se týká pouze fyzických osob jako majitele účtu.

I když v době před přijetím zákona č. 554/2004 Sb. bylo možno aplikovat při smrti majitele účtu ustanovení § 579 ObčZ podle něhož smrtí dlužníka nebo věřitele jeho povinnost nezanikne, ledaže by byla splněna podmínka v tomto ustanovení uvedená, a přijetí § 715a odst. 1 věty první se může zdát jako nadbytečné a duplicitní, tak v kontextu celého § 715a a situace, která nejen v té době, ale i dnes panuje, kdy běžný účet používají osoby žijící ve společné domácnosti jako jediný účet k hrazení svých potřeb i pravidelných plateb k fungování jejich domácnosti (jako např. nájem, platba pojistného, energie atd.) a v případě smrti jedné z osob se musely zavedené postupy ze dne na den změnit, je logické, že tato úprava byla přijata. V odborné literatuře se můžeme setkat s názorem³⁹, podle kterého ani v době před 1.1.2005 neměly banky důvod běžný účet a platby z něj a na něj blokovat, protože smrtí majitele nenastaly takové důvody, aby jeho práva a povinnosti ze smlouvy o běžném účtu zanikly podle § 579 ObčZ.

Na odstavce první úzce navazuje odstavce druhý, který stanoví, že *jestliže se banka hodnověrně dozví⁴⁰, že majitel účtu zemřel, zastaví následujícím dnem ty výplaty a platby z účtu, u kterých majitel účtu stanovil, že po jeho smrti nemá banka ve výplatách a platbách pokračovat*. Zde je třeba vysvětlit slovní spojení „*banka se hodnověrně dozví*“. Protože zákon toto přesně nedefinuje, tak je praxí obecně přijímáno, že pojmem „hodnověrně“ měli zákonodárci s největší pravděpodobností na mysli, že se o tom banka dozví z obsahu nějaké úřední listiny. Nejčastěji to bude zřejmě předložením úmrtního listu, rozhodnutí soudu, zpráva z matriky nebo policie.

---

³⁹ Koblíha, I., Kallus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y.: Obchodní zákoník – Komentář, stav k 1.4.2006, Linde Praha, a.s., 2006, s. 1488

⁴⁰ V případě, že se banka (hodnověrně) nedozví o smrti majitele běžného účtu, nenese banka žádnou odpovědnost za případně provedené (platební) příkazy.

Zákonná úprava neobsahuje žádné omezení a proto majitel účtu může za svého života stanovit u jakékoliv platby, že nemá být po jeho smrti realizována. V praxi je toto žádoucí především u plateb, kterými majitel účtu plní povinnosti, jako je např. u výživného, jež nemohou po jeho smrti přejít na dědice.

Podle § 715a odst. 3 ObchZ je banka povinna provádět po smrti majitele účtu také příkazy, které dostane od osob zmocněných majitelem účtu. Ovšem je zde podmínka, že banka tak může činit, jen pokud z plné moci nevyplývá trvání této plné moci pouze za života majitele účtu a banka se hodnověrně nedozví o smrti majitele účtu. Jak jsem již jednou uvedl právní úprava ustanovení § 715a odst. 3 ObchZ je odchylnou oproti úpravě § 33b odst. 2 ObčZ, podle níž naopak plná moc zaniká, nevyplývá-li z jejího obsahu něco jiného.

Konečně odstavec čtvrtý § 715a upravuje situaci pro případ, že v probíhajícím dědickém řízení byl stanoven správce. *Je-li bance prokázáno, že byl ustanoven správce dědictví, který je oprávněn spravovat běžný účet zemřelého majitele účtu, má práva a povinnosti majitele účtu a banka se řídí jeho příkazy.* Pro výklad tohoto ustanovení je třeba postupovat ve spojitosti s ustanoveními občanského zákoníku (§ 480a an. OZ) a občanského soudního řádu (§ 175c an. OSŘ). Správcem může být fyzická osoba nebo právnická osoba (výjimečně i stát), kterou buď stanoví soud v řízení o dědictví nebo přímo zůstavitel. Správce vykonává všechna práva a povinnosti, které za svého života vykonával zůstavitel. Pokud by ovšem daný výkon přesahoval běžné hospodaření, tak je třeba souhlasu dědice (dědiců, kteří rozhodují nadpoloviční většinou svých hlasů a v případě rovnosti hlasů rozhoduje soud na základě žádosti, kteréhokoliv dědiců) a svolení soudu. Během správy dědictví správcem nemají dědici právo jakkoliv nakládat se dědictvím (v tomto případě s běžným účtem a prostředky na něm) a nemohou činit žádná opatření s tím spojená.

Pro způsob prokázání bance, že se jistá osoba stala správcem dědictví, je nutno rozlišovat, zda tato osoba byla ustanovena na základě zůstavitelovy vůle nebo rozhodnutím soudu. Aby se osoba mohla stát správcem ustanoveným zůstavitelem, je třeba, aby se tak stalo listinou o ustanovení správce dědictví, která bude mít formu notářského zápisu a s obsahem podle zákonné úpravy, ve kterém je potřeba uvést, *zda správce dědictví má spravovat veškerý majetek zůstavitele nebo jakou jeho část, kdo má funkci správce dědictví vykonávat a jeho souhlas s ustanovením do funkce správce dědictví.*

6. UKONČENÍ SMLOUVY O BĚŽNÉM ÚČTU A ZÁNİK ZÁV. VZTAHU VYPLÝVAJÍCÍHO Z NÍ

Díky dispozitivní povaze ustanovení § 715 ObchZ si strany mohou sjednat ve smlouvě o běžném účtu ujednání o výpovědi této smlouvy jak ze strany banky, tak i o výpovědi majitelem. Pokud tak tedy neučiní, je třeba postupovat podle speciální a podpůrné zákonné úpravy v obchodním zákoníku. I když se obchodní zákoník na konci § 715 odst. 1 zmiňuje o zániku smlouvy o běžném účtu, tak je možno setkat se v odborné literatuře s názorem⁴¹, že smlouva může být pouze zrušena a nemůže zaniknout, jak o ní hovoří obchodní zákoník. Podle tohoto názoru zaniká pouze závazkový vztah vzniklý a vyplývající ze smlouvy o běžném účtu.

6.1. Obecné způsoby zániku smlouvy o běžném účtu.

Obecné způsoby zániku smlouvy o běžném účtu je hlavně z důvodu jejich neupravení v obchodním zákoníku třeba hledat v ostatních předpisech a při jejich použití je třeba posuzovat podle povahy závazkového vztahu vzniklého na základě smlouvy o běžném účtu. Jak vyplývá z textu ustanovení § 715 odst. 1 ObchZ, který říká, *že smlouva o běžném účtu může být majitelem účtu kdykoli písemně vypovězena, i když byla uzavřena na dobu určitou a dnem doručení výpovědi bance smlouva o běžném účtu zaniká*, a textu odst. 2 (*Banka může smlouvu o běžném účtu kdykoli písemně*

---

⁴¹ 1. Liška, P.: K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku, časopis Právní rozhledy, č. 17/2006, s. 617

2. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol.: Kurs obchodního práva. Obchodní závazkové vztahy, 3.vydání, C. H. Beck, Praha, 2003, s. 180

vypovědět.), tak je možno dojít k závěru, že vedle konkrétního způsobu výpovědi jednou ze strany, je jedním z obecných způsobů zrušení této smlouvy uplynutí doby (jak stanoví § 578 ObčZ), pokud je smlouva sjednána na dobu určitou.

Druhým obecným způsobem zrušení smlouvy, který u tohoto smluvního typu přichází v úvahu a je v praxi velmi často používán, je dohoda strany o zrušení smlouvy o běžném účtu. Méně častá a více problematická je dohoda o narovnání. Jak je uvedeno v odborné literatuře⁴², není v případě smlouvy o běžném účtu možno uvažovat o zániku smlouvy (závazkového vztahu) způsobem splnění, protože dokud smlouva trvá, tak není zcela splněna.

Teoreticky nejde zamítnout ani způsob (i když v praxi je tento způsob málo častý) pomocí institutu splynutí, kdy majitel účtu (fyzická osoba) v závěti určí dědicem svého majetku nebo jeho části banku, která se tak stane díky pohledávce z běžného účtu majitele účtu v jedné osobě věřitelem i dlužníkem. Obdobně lze uvažovat také v případě právnické osoby o právním nástupnictví.

V případě smlouvy o běžném účtu a z povahy závazkového vztahu v ní obsaženého zřejmě nejde užít způsobu zániku spočívajícím v institutu odstoupení od smlouvy. Odstoupení od smlouvy v sobě zahrnuje i tzv. restituci nebo-li navrácení do původního stavu a proto, jak plyne z povahy smlouvy o běžném účtu, kdy na jejím základě probíhá neustálá změna ve výši pohledávky majitele účtu a provádění plateb banky dle příkazů majitele účtu, není navrácení v původní stav možné. Strany by si ovšem mohly dohodnout odstoupení, kdy ještě s plněním podle smlouvy nebylo započato a přitom byla porušena např. povinnost složit základní vklad na účet ze strany majitele účtu.

Jako posledním možným způsobem zániku závazku ze smlouvy o běžném účtu je nemožnost plnění povinností jednou ze stran smlouvy. Jedním z těchto případů je odnětí bankovní licence bance podle zákona o bankách. Podle § 35 odst. 2 cit. zákona ..... *nesmí dotčená právnická osoba (banka) přijímat vklady a poskytovat úvěry a provozovat další činnosti, s výjimkou těch, které jsou nezbytné k vypořádání jejich pohledávek a závazků; do doby, než vypořádá své pohledávky a závazky, se považuje za*

---

⁴² Koblíha, I., Kallus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y.: Obchodní zákoník – Komentář, stav k 1.4.2006, Linde Praha, a.s., 2006, s. 1485

banku podle tohoto zákona. Z tohoto důvodu je tedy logické, že zaniká i závazkový vztah vyplývající ze smlouvy o běžném účtu.

6.2. Výpověď smlouvy ze strany majitele účtu nebo banky

Pokud není ve smlouvě o běžném účtu stanoveno jinak, má majitel účtu podle § 715 odst. 1 ObchZ právo smlouvu vypovědět a to i v případě, že byla uzavřena na dobu určitou. Účinnou se takto udělená výpověď stává doručením bance a od toho okamžiku smlouva o běžném účtu zaniká. K udělení výpovědi majitel účtu nepotřebuje žádné zvláštní důvody. Jak vyplývá z textu odstavce 1 výpověď musí být dána písemně a podle této formy se podle § 263 odst. 2 ObchZ nemohou odchýlit. Není ovšem stanovena povinnost, aby písemná výpověď měla formu listiny. Proto může být udělena i elektronicky, pokud by si strany ve smlouvě tuto formu komunikace sjednaly.

Banka má rovněž podle ustanovení § 715 odst. 2 ObchZ právo smlouvu o běžném účtu vypovědět kdykoliv. Nepotřebuje k tomu tedy také žádné zvláštní důvody. Ovšem v odstavci 2 chybí oprávnění banky vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu určitou. Toto by tedy banka mohla učinit jen pokud by to bylo výslovně zakotveno ve smlouvě o běžném účtu. Pokud tedy banka vypoví smlouvu podle odstavce 2, tak *smlouva o běžném účtu zaniká s účinností ke konci kalendářního měsíce, který následuje po měsíci, v němž byla výpověď doručena majiteli účtu.* Jak je zřejmé, zákonodárce v tomto příkladě na rozdíl od odstavce 1 dává majiteli účtu čas, aby se vyrovnal se vzniklou situací a mohl zřídit jiný účet pro správu své finanční situace.

Banka je ovšem v případě kvalifikovaného důvodu oprávněna postupovat podle odstavce 3 § 715 ObchZ a vypovědět smlouvu s okamžitou účinností od doručení majiteli účtu. Tento postup banka může zvolit jen v případě, že majitel účtu povinnost porušil podstatným způsobem. Důvod porušení povinnosti podstatným způsobem je třeba posuzovat podle ustanovení § 345 odst. 2 ObchZ. Při takto udělené výpovědi je ale zapotřebí, aby písemná výpověď měla formu listiny, protože musí být doručena jako doporučená zásilka. Banka tak musí učinit odesláním doporučené zásilky na adresu uvedenou ve smlouvě o běžném účtu. Pro případ, že by zásilku adresát (majitel účtu) odmítl převzít nebo by zásilka nebyla (např. z důvodů nepřítomnosti adresáta) doručena, tak platí fikce, podle které byla písemná výpověď doručena dnem, kdy se vrátila bance. V důsledku toho, že v právní úpravě chybí obdobný postup doručení pro banku při její

výpovědi podle odstavce 2, se v praxi můžeme setkat s tím, že fikci doručení výpovědi si banky zakotvují do smlouvy o běžném účtu nebo do obchodních podmínek.

V návaznosti na výše uvedené odstavce 4 § 715 ObchZ stanoví, že *zanikne-li smlouva o běžném účtu*, tak je povinna banka *bez zbytečného odkladu vypořádat pohledávky a závazky týkající se účtu, zejména provede platby uskutečněné prostřednictvím platebních karet a šeků, pokud byly použity do dne zániku smlouvy o běžném účtu*. Je potřeba upozornit na skutečnost, že úprava obchodního zákoníku rozlišuje mezi zánikem smlouvy a zrušením účtu, které banka provede právě až po vypořádání podle čtvrtého odstavce. Z tohoto odstavce dále plyne, že banka je oprávněna k započítání si své pohledávky, které má vůči majiteli účtu ze smlouvy o běžném účtu.

Pokud se tedy výpověď stane účinnou, tak banka není povinna, ale ani oprávněna přijímat vklady a platby ve prospěch běžného účtu. Není také povinna plnit příkazy k platbám z účtu. Zanikají tak všechny neprovedené příkazy a to jak jednorázové, tak i trvalé. Ovšem banka má povinnost uskutečnit, cituji, „*příkaz týkající se zůstatku vypovězeného běžného účtu, pokud je dán v souladu se smlouvou pro takový příklad nebo v souladu s odstavcem 4.*“⁴³ Banka je tedy především povinna provést ve vztahu ke třetím osobám platby na základě šeků, které byly majitelem vydány před zrušením smlouvy. Totéž platí pro platby provedené platební kartou. Dále je banka oprávněna si jednostranně započíst své pohledávky. Jak jsem již uvedl v kapitole o nakládání s peněžními prostředky na účtu, je i v tomto případě banka oprávněna si započíst pouze pohledávky, které mají souvislost se smlouvou o běžném účtu. Bude se především jednat o nesplacené zůstatky ke kontokorentnímu úvěru, nezaplacené poplatky za vedení účtu a služby s ním spojené.

Jedinou povinností plynoucí z ustanovení § 715 majiteli účtu je podle 4 odstavce vrácení platebních karet a tiskopisů šeků, které mu k účtu banka vydala. V případě, že je nevrátí, tak u platebních karet je situace jednoznačná, když banka jednoduše karty zablokuje a znemožní tak čerpání peněžních prostředků. Ovšem složitější to bude u tiskopisů šeků. V tomto případě banka musí jiným bankám a dalším subjektům oznámit,

---

⁴³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 1378.

že tyto nemají být proplaceny (tzv. stop payment). Situace bude závažná hlavně u obchodníků, kteří budou tuto informaci získávat velmi složitě. Pokud by se tedy stalo, že bude vydán šek po zániku smlouvy a zrušení účtu, pak bude muset zřejmě banka šek proplatit a pohledávku vůči majiteli zrušeného účtu vymáhat v rámci institutu bezdůvodného obohacení. K zániku smlouvy o běžném účtu je nutno ještě zmínit, že pokud byla vypovězena smlouva o kontokorentním účtu (uzavřená podle §711), tak s jejím zánikem, pokud nebylo dohodnuto jinak, zaniká rovněž smlouva o úvěru, která je její součástí.

Pokud banka vypořádá pohledávky a závazky, tak podle odstavce 5 §715 účet zruší. V případě, že existuje kladný zůstatek peněžních prostředků zrušeného účtu, tak má banka povinnost tento majiteli účtu vyplatit, případně pokud majitel účtu určil, tak jej převést na jiný účet nebo vyplatit jiným oprávněným osobám. V rámci tohoto má banka právo započíst si pohledávky, které ji vzniknou s převodem prostředků na jiný účet nebo úschovou prostředků, které nemohly být převedeny nebo vyplaceny. K započtení je i tady zapotřebí, aby banka učinila projev (nemusí mít podle obchodního ani občanského zákoníku písemnou formu) směřující k započtení podle § 580 ObčZ. Zrušení účtu je banka povinna písemně oznámit i se dnem, ke kterému byl zrušen.

IV. ŘEŠENÍ SPORŮ V OBLASTI BĚŽNÉHO ÚČTU

Pokud při trvání závazkového vztahu vzniklého na základě smlouvy o běžném účtu vyvstanou nějaké nejasnosti nebo spory mezi majitelem účtu a bankou, pak se tato situace v první řadě řeší nejprve buďto stížností nebo reklamací u banky.

Od 1.1.2003⁴⁴, kdy nabyl účinnosti zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, mají obě strany smlouvy o běžném účtu možnost řešit své spory prostřednictvím finančního arbitra České republiky. Podle tohoto zákona má finanční arbitr kompetence k rozhodování ve sporech mezi institucemi (např. banky nebo instituce vydávající elektronické platební prostředky) a jejich klienty, které vznikají při převodech peněžních prostředků, při opravném zúčtování, při inkasních formách placení nebo při užívání elektronických platebních prostředků. Typicky to jsou především například spory neoprávněného použití platební karty při platbě u obchodníka nebo v bankomatu, neoprávněného převodu v rámci internetového bankovníctví či neoprávněného převodu finančních prostředků z účtu. Řízení finančního arbitra se řídí správním řádem, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. V řízení arbitr vydává nálezy nebo rozhodnutí. Hlavním přínosem především pro klienty při řešení sporů touto mimosoudní formou je rychlost, bezplatnost a efektivnost.

Naproti tomuto naopak běžné soudy doposud řešily především spory, které vznikly při sporném výkladu právní úpravy nebo v otázkách obchodních podmínek. Tyto spory často spočívaly v dominantním postavení banky, které banky získávají díky uzavírání adhezních smluv s klienty.

V souvislosti s rozvojem elektronického bankovníctví a jeho následným zneužíváním a páčáním trestné činnosti bylo potřeba upravit kodex trestního práva, do kterého byly zahrnuty nové trestné činy páchané v této oblasti. Proto byly řešeny spory, které se týkaly rozhodování v trestněprávní sféře.

Do dnešní doby bylo v souvislosti vydáno mnoho soudních rozhodnutí v oblasti problematiky běžného účtu. Z těchto rozhodnutí jsem dospěl k závěru, že názory soudů v praxi nejsou při rozhodování obdobných sporů jednotné a proto existuje mnoho protichůdných rozhodnutí i na úrovni vyšších instancí.

---

⁴⁴ od 1. 5. 2004 přeshraničních převodů, od 1. 1. 2005 u inkasní formy placení a opravného zúčtování.

V. ZÁVĚR

Nejen díky složitostem stávající právní úpravy, kdy bylo začátkem 90tých let potřeba recipovat a následně novelizovat řadu právních předpisů předešlého režimu (mezi nimi i občanský zákoník), ale také v důsledku toho, že bylo potřeba nově rodící se vztahy ve společnosti upravit předpisy zcela novými (např. obchodní zákoník), můžeme konstatovat, že vztah dvou základních předpisů soukromého práva – občanský a obchodní zákoník - je v mnoha oblastech dosti komplikovaný. Často se můžeme setkat s tzv. dvojkolejností právní úpravy, neboli konkrétní právní institut je mnohdy zbytečně upraven v obou předpisech. Tato duplicita se vyskytuje nejen u úpravy jednotlivých smluvních typů (např. kupní smlouva, smlouva o dílo či další), ale rovněž v ustanoveních zabývajících se instituty obecného závazkového práva (prodlení, odpovědnosti, promlčení atd.). Ke zjednodušení situace zajisté také nepřispěl fakt, že do dnešní doby nebylo možno přijmout, ať již z politických či jiných důvodů, nový kodex občanského práva, jehož návrh je již v současnosti ve fázi návrhu zákona a po odborné stránce dokončen.

Mimo to jisté problémy skýtá také úprava obchodního práva a obchodních závazkových vztahů obsažená přímo v obchodním zákoníku, které je někdy poměrně dosti nejasná a vede k několika možným výkladům. Situace se zcela jistě oproti počátku 90tých let díky četným novelizacím zlepšila, ovšem určité „nedostatky“ přetrvávají i dnes. Například v souvislosti se vstupem ČR do EU a pokračujícího procesu integrace může způsobovat určité nejasnosti při obchodování v rámci jednotného trhu odlišné pojmosloví obchodního zákoníku oproti evropské úpravě. Obchodní zákoník kupříkladu užívá pojem *podnikatel* oproti pojmu *obchodník* používanému v evropské úpravě. Tento a další obdobné rozdíly vznikly v důsledku toho, že obchodní zákoník přebral částečně nevyhovující pojmosloví z předpisu socialistického období - tzv. hospodářského zákoníku (zákon č. 109/1964 Sb.), který pozbyl platnosti k 1.1. 1992.

Jak vyplývá z obsahu mé práce, tak právní úprava smlouvy o běžném účtu prodělala, od doby kdy obchodní zákoník nabyl účinnosti, mnoha změn a novelizací. V souvislosti s integračním procesem evropského práva bylo potřeba přijmout také nové právní předpisy jako např. nový zákon o platebním styku. Dle mého názoru, jsou některé doplnění právní úpravy možná poněkud nešťastné, jako například tzv. fikce

doručení podle § 715 odst. 3 ObchZ, která do jisté míry znamená prolomení zásady rovnosti stran obchodních závazkových vztahů. V souvislosti se stále rychleji se rozvíjejícími moderními prostředky komunikace by jistě nebylo od věci, kdyby nejen ustanovení o běžném účtu byla doplněna o podrobnější úpravu týkající se přímého bankovníctví.

Zcela na závěr bych se chtěl krátce zmínit o návrhu nově připravovaného občanského zákoníku. Nový kodex ideově vychází z návrhu občanského zákoníku bývalého Československa z r. 1937. Inspiraci nachází také v řadě evropských občanských kodexů (především v německém, švýcarském, rakouském, italském či nizozemském). Návrhu nového občanského zákoníku znamená oproti stávající právní úpravě sjednocení jednotlivých smluvních typů do jednoho právního předpisu, občanského zákoníku. Pokud tedy bude přijat, tak to bude znamenat odstranění dosavadní dvojkolejnosti závazkového práva obchodního a neobchodního. Ale sjednoceny pod úpravu občanského zákoníku budou například i smluvní typy pracovního nebo pojistného práva.

Nové pojetí občanského zákoníku se zakládá na tzv. zásadě autonomie vůle. Díky této zásadě se nová právní úprava snaží v určitých situacích o odstranění formálních požadavků (jako např. písemná forma), které jsou kladeny současnou právní úpravou při uzavírání smluv na projevy svobodné vůle stran.

Ovšem návrh nezapomíná ani na ochranu slabší smluvní strany. Projev této ochrany můžeme nalézt například v ustanoveních o adhezních smlouvách nebo v zařazení spotřebitelských smluv. Jak jsem již výše zmínil, tak právě smlouvu o běžném účtu řadíme do těchto smluvních kategorií.

Úpravy smlouvy o běžném účtu v návrhu nového občanského zákoníku vychází ze stávající úpravy v obchodním zákoníku (§ 708 a násl.). Ovšem v nové právní úpravě můžeme najít několik změn, mezi nimiž zmíním například právě absenci požadavků písemné formy pro smlouvu o běžném účtu.

Pokud tedy bude nový kodex přijat, tak vyvstane zcela jistě mnoho nových otázek a problémů, se kterými bude potřeba se vyrovnat, ať už opětovnou novelizací nebo případně novou judikaturou příslušných soudů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura:

- *Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol.:* Kurs obchodního práva. Obchodní závazkové vztahy, 3.vydání, C. H. Beck, Praha, 2003
- *Dědič, J.:* Obchodní zákoník: komentář prof. JUDr. Jan Dědič a kol., PROSPEKTRUM, Praha 1997
- *Eliáš, K. a kol.:* Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900., 4. vydání., Linde Praha, a.s., 2004
- *Hendrych, D. a kol.:* Právní slovník. 2. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2001
- *Hermann-Otavský, K.:* O obchodech podle čtvrté knihy všeobecného zákona obchodního, Všehrd, Praha, 1928
- *Kobliha, I., Kallus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y.,* Obchodní zákoník – Komentář, stav k 1.4.2006, Linde Praha, a.s., 2006
- *Kopáč, L.:* Obchodní kontrakty II. Díl, Prospektrum Praha 1994
- *Kopáč, L., Stuna, S. a kol.:* Obchodní zákoník s podrobným komentářem pro právní a podnikatelskou praxi, Praha, Trizonia, 1992
- *Liška, P.:* K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku, časopis Právní rozhledy, č. 17/2006
- *Liška, P.:* Některé aspekty ochrany spotřebitele ve smlouvě o běžném účtu, časopis Právní rozhledy, č. 3/2007
- *Marek, K.:* K obchodním závazkovým vztahům, Masarykova univerzita v Brně, 1997
- *Marek, K.:* Obchodněprávní smlouvy, 4 aktualizované vydání, Masarykova univerzita v Brně, 2003
- *Marek, K., Žváčková, L.:* Obchod. podmínky, obch. zvyklosti a vykládací pravidla, ASPI a.s. 2008
- MERITUM - Obchodní právo, výklad zpracován k právnímu stavu ke dni 1.3.2005, ASPI, a.s., 2005
- *Pelikánová, I.:* Komentář k obchodnímu zákoníku, 3. díl, Linde Praha, a.s., 1996
- *Pelikánová, I.:* Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl, Linde Praha, a.s., 1999
- *Plíva, S.:* Obchodní závazkové vztahy, ASPI a.s., 2006,
- *Raban, P., a kol.:* Obchodní zákoník, EUROUNION Praha, s. r. o., Praha, 2007
- *Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.:* Obchodní zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005
- *Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.:* Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006

Elektronické prameny

- Systém ASPI verze 10 pro Windows. Praha: ASPI, 2007
- Portál veřejné správy:
<http://portal.gov.cz>

- Informační server pro podnikání – definice pojmů
- <http://business.center.cz/business/pojmy/>
- Wikipedie – otevřená encyklopedie
- <http://cs.wikipedia.org>

Právní předpisy:

- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona ČNR č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Soudní rozhodnutí:

- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 9. 1993, sp. zn. 12 Co 646/93.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 9. 1993, sp. zn. 5 Cmo 187/93.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 11. 1994, sp. zn. 5 Cm 179/94.
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31. 1. 1996, sp. zn. 9 To 334/95.
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 9. 1997, sp. zn. 2A5/97.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 10. 1997, sp. zn. 5 Cmo 536/96.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 6. 1998, sp. zn. 5 Cmo 55/97.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. 5 Cmo 512/99.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 9 Cmo 430/2000.

SUMMARY

The diplom work deals with the issues of the contract of current account and business obligations. These institutes are examined not only in the context of current in the Commercial Code, but also in the context of the earlier legal regulation in the Czech Republic. Thanks to integration the Czech Republic to the EU is outlined the influence of European law in czech law. The work also describes the complicated relationship the Civil Code and Commercial Code.

At the beginning of my work are discussed in more details the different types of business obligations. There are described three basic groups of business obligations - relative, absolute, and optional - as they are defined by the Commercial Code. At the end of the chapter are discussed the common obligations and their next subdivision.

The main theme of this work is a contract current account and the obligations arising from this contract. At the beginning of this chapter is summarized development the concept of current account in the legal literature, and outlined the views of leading legal theorists and lawyers on this issue. The opening subchapter also draws attention to the context of the current account with other statutory, for example as is the Act about payments or Act about banks.

Another subchapter is focused on the essential terms of the current account contract and on creation point this contract. The third subchapter about dispose of current account is a little wider, because though distinction between dispose of account and dispose of funds on account.

Separate subchapter is management of account by banks too. In this kontekst I describe the deadline for charging orders and also the so-called overdraft (in czech kontokorent). In this issues is involved the question of consideration for the management of the account and the question of interests on current account.

The fifth subchapter describes a relatively new adjustment in the event of death of the account holder. To complement this adjustment in the Commercial Code was only in 2005. The last subchapter is focused on the issues of termination of current account contract, as it regulates commercial code.

At the end of my work describe I shortly issues a new code of civil law not only in connection with current account contract.

Klíčová slova

Smlouva o běžném účtu	-	the contract of current account
Obchodní zákoník	-	the Commercial Code
Obchodní závazkové vztahy	-	business obligations